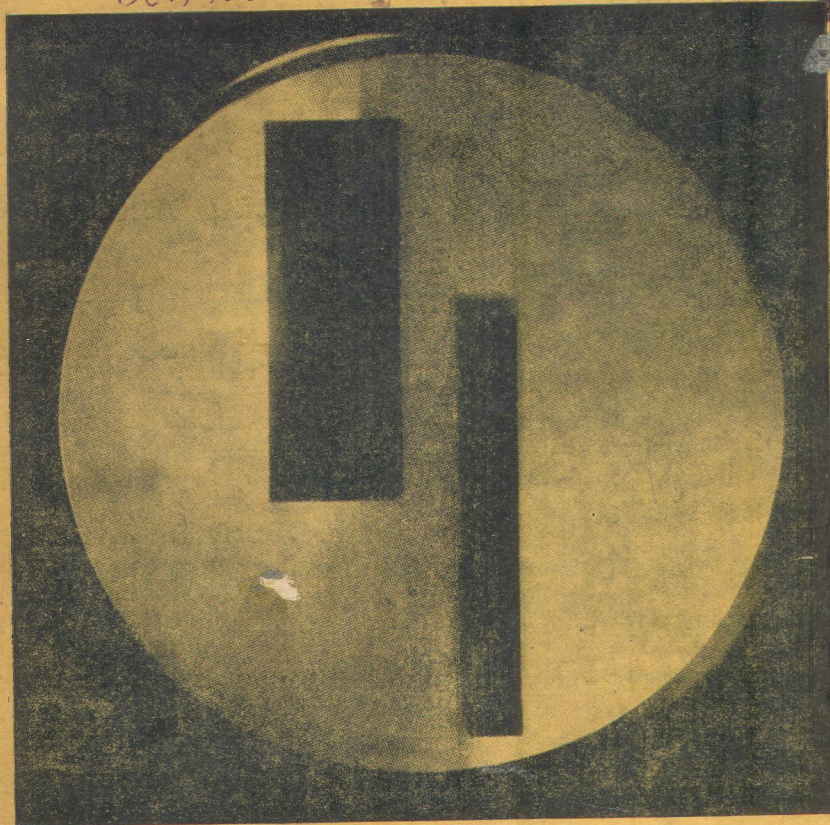

ПОЛНЫЙ
ЭКЗ.

PK-2
K-6599
1930 N2
ПОЛНЫЙ

442

80H42

2

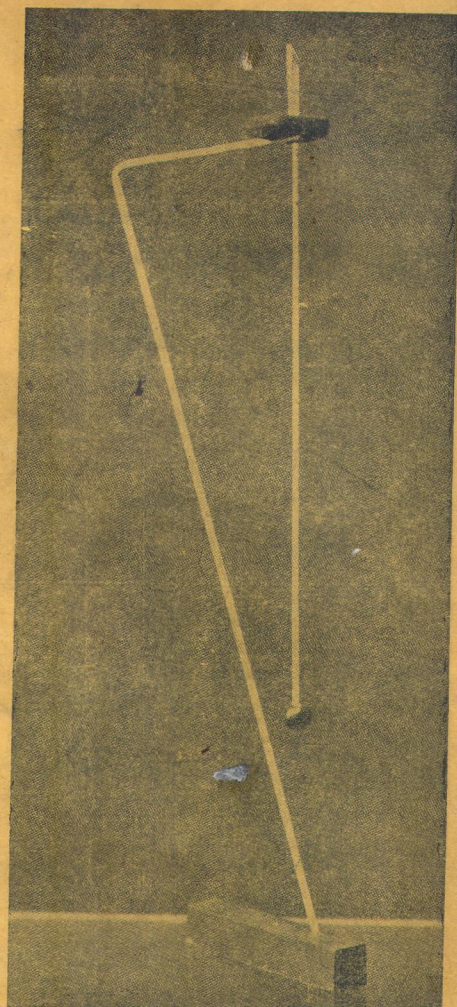
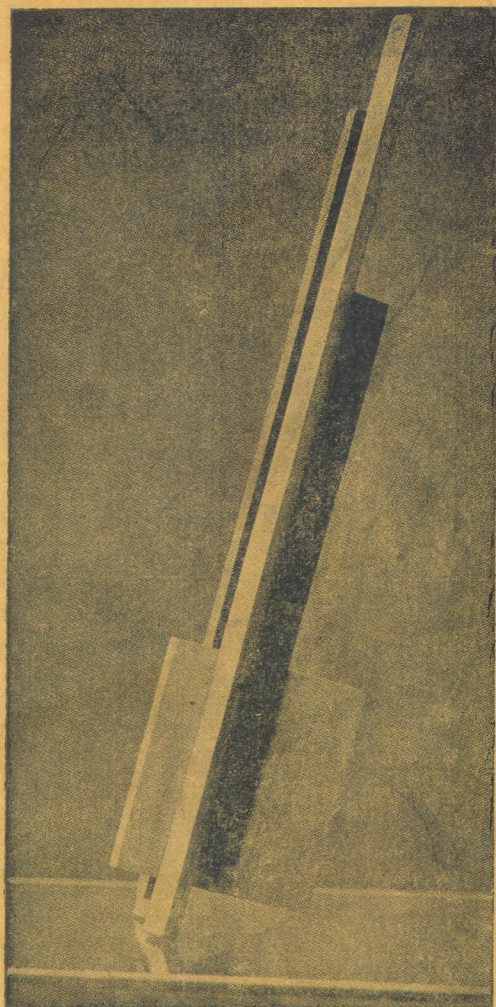
1930

НОВА

ГЕНЕРАЦІЯ

1933
9391

75 коп.

нова генерація
№ 2 лютий 1930

щомісячний журнал революційної формації мистецтв.
видає сектор періодичних
в и д а н ь д в у

2

за редакцією
михайля
семенка

ціна журналу: на рік — 7 крб., на 6 міс. — 3 крб. 75 коп., на 3 міс. — 2 крб., окреме число — 75 коп. передплату приймають: сектор періодвидаць дву, уповноважені періодсектору скрізь по Україні, філії дву. поштові к-ра та листоноші

у журналі беруть участь:

література
с. антонюк, л. асатіяні,
н. асеев, johannes becher,
о. брік, д. бузько, гро
вакар, herwarth walden,
віктор вер, о. влизько,
с. войнілович, м. га-
ско, в. гадзінський, бесо
жгенті, л. зимний, в. кова-
левський, гео коляда,
ол. корж, rudolf leonhard,
і. маловічко, ол. мар'ямов,
в. маяковський, п. мель-
ник, л. недоля, п. не-
знамов, антін павлюк,
ю. палійчук, в. перцов,
о. полторацький, а. сано-
вич, михайль семенко,
л. скрипник, микола
скуба, с. третьяков, с. чі-
ковані, н. чужак, а. чужий,
д. шенгелая, в. шклов-
ський, гео шкурупій.

кіно
а. бучма, дзига вертов,
євген деслав, к. долідзе,
с. ейзенштейн, лео есакія,

михайль

м. кауфман, о. перегуд
б. тягно, л. френкел
н. шенгелая.

театр
г. затворницький, enric
prampolini, і. терентьє
марко терещенко, м. ф
реггер.

архітектура
с. драгоманов, о. касья
нов, ф. кондрашенко
л. лоповок, і. малоземон
м. холостенко, я. штейн
берг, г. яновицький.

просторові мистецтва
м. гельман, п. ковжун
м. матюшин, к. малевич
moholy-nagy, в. пальмов
ан. петрицький, а. родпр
ченко, дан сотник, пр. та
ран, татлін, з. толкачев

музика
в. кашницький, п. кулісі

оформлення
ан. петрицького

завідувач редакції
с. войнілович

відповідальний редактор

семенко

З М І С Т Т Е К С Т У Т А Ф О Т О

текст: леонід зимний. комуни. вірш—5. ол. корж. колгосп. роман—7. курт тухольський. німеччина, німеччина над усе! уривок з книжки „deutschland, deutschland über alles“—10. майк йогансен. „vorwärts“. стаття—17. с. антонюк. „божество“ сердиться або нові подвиги конквістадора хвильового. стаття—23. ол. полторацький. що таке остап вишня? стаття—28. оскар редінг. бур'яни провінції—34. м. кауфман. про вторинну аналізу. стаття—39. корбюзьє. нагадування архитектам. уривок з книжки „vers une architecture“—42. г. затворницький. „тром“—трибуна робітничої молоді. стаття—44. дан сотник. як працювати фотогурткам. стаття—48. арс. лібристо. модерний ковчег. фейлетон—56. бльок - нот. п. мельник. „ек-вструктор“ о. кучеренко—59. дм. голубенко. антоненко - да-видович а ля русс—60. ол. озеров. музичний музей і його експонати—60. ол. полторацький. ікота й соціалізм або рудий впасічник панько декада—61. п. радій. „зоряно“—61. валер одпрут. про аматора „красоти“—62. бюлетень. лист омуму—63. та виробнича хроніка. михайль семенко, гро вакар, с. вой-єнілович, дм. бузько, і. маловічко, ол. влизько.—63—4. від редакції—64.

фото: ірмагард зьорензен-попіц. рухома пластика (ілюзійна)—табл. 1. сцени з п'єси „диктатура“ і. микитенка постановці театру ім. франка—2 й 3. балет-пантоміма „футбо-іст“ в держ. стол. опері—4 і 5. м. кауфман. кадри з фільму „навесні“—6. фото до статті корбюзьє. „нагадування архітек-ам“—7 й 8. ніколаус бровн. світлопластика—1 стор. обкл. ергард шпіцер. пластика—дерево. бавгавз. герман ре-селер. конструкція—4 стор. обкл.

мистецтво як араціональна категорія культури відмирає повільний процес відмирання мистецтва позначився деструктивними напрямками у мистецтві останніх десятиріч

раціональні вимоги, поставлені перед мистецтвом сьогодні, переключають його на конструктивний шлях функціональних мистецтв

функціональні мистецтва відіграють соціально-корисну роль в загальному процесі соціалістичного будівництва в плані універсальної установки на комунізм

„нова генерація“ пов'язує етап деструкції мистецтва, що закінчується, і етап конструкції його, що розпочався, вважаючи обидва ці етапи за складові частини єдиного діалектичного процесу розвитку революційної форми мистецтва

die kunst als arationelle kategorie der kultur stirbt ab

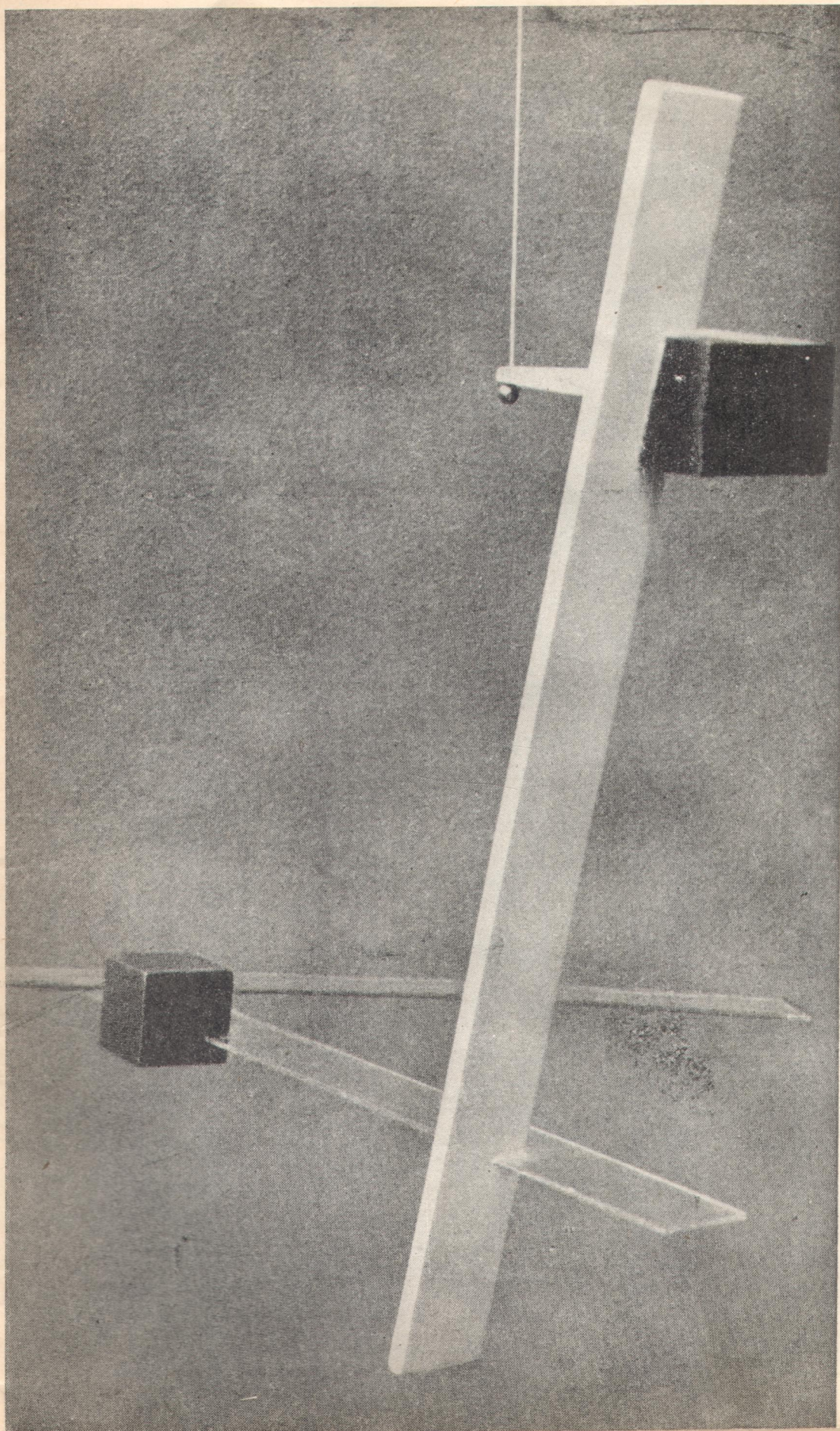
der prozess des absterbens der kunst fand seinen ausdruck in destruktiven richtungen in der kunst der letzten jahrzehnte

die heute der kunst gestellten rationellen forderungen führen sie auf den konstruktiven weg der funktionellen künste

die funktionellen künste spielen eine nutzbringende rolle im prozess des sozialistischen aufbaues in universeller einstellung auf den kommunismus

„die neue generation“ verknüpft die zu ende kommende etappe der destruktion der künste und die anfangende etappe ihrer konstruktion, diese beiden etappen als bestandteile des einheitlichen dialektischen prozess' der entwicklung der revolutionären kunstformation betrachtend

1. рухома пла-
стика (ілюзій-
на). ірмагард
зборензен-по-
піц. бавгавз.

K 6599

Харківський Інститут. Київ 1979
Об'єднання

комуни леонід зимний

(контури поеми „на під-
ступах до соціалізму“
про ударну робочу комуну
на заводі. л. з.).

розділ перший

дванадцятого листопада
1929 року п'ятнадцять ро-
бітників револьверників це-
ху п. к. ч. організували пер-
шу на дез-і комуну імени
іл'їча.

— ми
комунари,
комуни імени іл'їча,
вирушили колективом
у наступ,
на виробничий прорив.
ми
комунари,
комуни імени іл'їча,
об'єдаємо
прогулами не красти
в держави
електромоторів.
— жити
не лише своїм власним,
а й інтересами
варстату і цеху,
щоб з перемог і досягнень
прекрасних
горді були

затиснемо
волю,
здібності
й розум,
в рямці дисципліни
по-товариському
суворої.
жоден з нас
і хвилини не витратить
на роздум,
коли треба буде робити
вдвоє і втроє.

розділ дру- гий

2. сніданок на
заводі. сцена з
1-ої карт. п'єси
і. микитенка
„диктатура“ в по-
становці театру
ім. франка.

за місяць по
організації пер-
шої комуни по-
стало вже пита-
ня про „суціль-
ну колективіза-
цію“ револьвер-
ної частини п. к. ч.

працює комуна
ще днів не
багато,

проте перемога її вже усталена.
спалахують

полум'ям
комунівського
багаття,
комуни:
п'ятирічки,
комінтерну,
сталіна.

була
одна лише
комуна імени іл'їча,
кількох револьверників
ентузіазм і порив.

а сьогодні
комуна
комуну
кличе,
в наступ
на виробничий прорив.
цех револьверний
не сьогодні, то завтра
цех:
суцільної колективізації,
цех:
вищих форм комунізованої праці.
і з усього заводу

хіба, що якась
„контра“
не проголосує за гасла ці.

розділ третій

з перших же днів існу-
вання комун активними во-
рогами їхніми стали про-
гульники.

— комуна?
це та, що:
кому на, кому ні?
на чорта вона
з нас, кому?
і варстат і розряд
мої—

тільки мені.
командувать не дозволю нікому!
зухвало вилаявся.

глянув призириливо.
пішов цехом
попльовуючи навколо.
а комунара
думки настирливі

оточили
застережливим колом.
— чи проб'ємо
мур старих звичок?
чи станемо
першими поміж перших
на заводі?
чи доведеться...
діло комунівське
на гачок.

і признатись, що ...
 помилились ...
 що годі ...

розділ четвертий

 проіснувавши півтора місяці, комуна модельного цеху ім. комінтерну дала звіт на зборах робітників свого цеху.

прийшли комунари
 на збори до модельної,
щоб розповісти
 всім про досягнення
комуни імені комінтерну,
щоб розповісти,
 що комунари
розсипані
 виробничою розстрільною,
обрали шлях і мету вірну.
— на десять відсотків
 зменшили ми розцінки.
на дев'ятнадцять
 збільшили заробіток.
даремно скептики
 кричали навперемінки,
нібито
 буде в комуні
 збиток.
всі родини наші
 в комуні нашої,
і нема в нас того, що:
 кому — є, кому — ні.
годі
 кожному горе своє
 каменем носити на шиї.
горе і радість спільні в комуні.
даєш культуру
 кожному з нас.
гроші зайві
 віддаємо державі в позику.
кожному вистачає
 і на сьогодні
 і „про запас“.
нема підстав невірам
 здійснити крику.
комуна наша ...
 а втім здається, все тут.
скажемо мабуть більше
 іншим разом.
коли схибимо де,
 критикою битимете,
та й допоможете десь
 робочим наказом.

розділ п'ятий

 перша комуна імені Іл'їча скликала нараду комунарів з приводу готування до ленінських днів.

— шануємо пам'ять вождя.
 віримо в волю партії.

в діло робоче
 й ми
 вносимо пайку малу.
п'яťох комунарів,
 зрослих
 у роботі і гарті,
до більшовицької партії
 і ленінського комсомолу.
ми комуна.
 ми перші маємо бути.
на фронт засівний
 двоє комунарів
 має піти.
щоб куркуля —
 клясового ворога
 розбити,
щоб села й поля
 сколективити.

розділ шостий

 на сьогодні на дез-і щось
із сорок виробничих комун.

було:
 на дез-і одна лише
 комуна імені Іл'їча,
кількох револьверників
 ентузіазм і порив.
.....
а сьогодні ось ...
 комуна
 комуну
 кличе!

в наступ!
на виробничий прорив.

ми, робітники модельного цеху заводу дез, вважаємо за потрібне в творах такого типу давати більше ентузіазму та більше ритмічності. ми вважаємо, що надзвичайно цінно й корисно перед тим, як видрукувати подібний до цього твір, ознайомити з ним робітників в цеху. було б бажано, щоб нас ознайомили докладно з групою „нова генерація“. мова вірша, на нашу думку, зрозуміла, а проте кілька товаришів зазначило, що їм важко було сприймати цього вірша, нібито мова важка.

комунари комуни „комінтерн“

заїкін
шаповалів
ковалів
філімонів
миколаїв
кравець
худаєв
дикань

8 лютого. обіденна перерва.
модельний цех. дез.

КОЛГОСП

ол. корж

роман

частина перша: попіл трьох

І. коли розвивався найпізніший дуб, кигичкові уласові кінці вийшли.

а роком пізніш — у такий же роз-
вийлист

і кигичиха дала дуба.

угробили сухоти обох. мов каша, лишилося четверо сиріт — дітей.

і корнійкові, — це щонайстаршому, — тоді поминуло дев'ять.

зазіхнувши на сирітське добро (дві десятини землі, корова, хата), згодився сусіда сиріт опікувати — обміркував плян добре бо:

корнійка зараз же по людях вислав. а меншу невибагливу кагалу на юшку посадив без картоплі й галу-
шки: на гурт неповна миска.

жили - не - жили сироти — похляли та й душі повіддавали богу, не панькався опікун спритний з чужими дітьми довго.

а корнійкові й призов поминув у людях. опікунська хата приймала зле. молодий кигичко. усі його люблять, але —

про корнія казали: „ну що? ну, кор-
ній —

та й усé. хоч би мав притулок. якийнебудь — та свій курінь“... — так дівчата між собою на вулиці.

і не одна таки не відважилась заміж вийти за нього, бездомного. узяв оліту. таку як і сам же — оліта — й усé. з економії.

біда не заїла, ну то другу дай. ротів не наб'єш піснями.

і погнала корнія за щастям біда геть за днями.

ось у панському лісі негадано якось вільну вакансію лісника знайшов. його попередника напав вовк і він, сердега, помер з переляку.

зажив у лісі корній (як тільки зможе лісничий зажити), хоч сум і моторош у своїм полоні подержали трохи оліту.

приходив вечір: сухорий під вікном. відгуки вовчі, совині — усе це чорною бандою обмотувало серце. глушина. безлюддя

кpp-ууу-го-го-го-мм.

не спалося оліті. потім звикла. в сумирну колію увійшло життя. ліс перестав здаватися диким, байдужим стало вовче виття.

а згодом самотність пропала зовсім: родились діти. ольга й марійка. перша на сьомий, а друга на восьмий життя лісового рік.

і вже мов з дзвінками були усі дні — загомоніло у хаті й поза хатою скрізь. дитячий голос молодий, весінній одразу звеселив ліс.

може і плакався б корній на долю, коли б нестатків терпіти не зумів, а то... шматком хліба був задово-
лений — жилося не краще йому в глитаїв.

ну, а оліта? їй і це вже за щастя: не мерзне з дітьми взимку — овва згадати тільки: — де це б у дровах вона мала такий достаток?

не бігати на роздобутки кудись. двері відчинила — й сухого ломаччя хоч відбавляй — пали, не журись: панське добро — тим паче.

бувало, хуга лютує на дворі, ламає дуби, світ переверта, а в хаті в грубі гоготить мов у горні, затишно, тепло так.

увечері засніжений з обходу
приходить корній. мокрий сіряк
струхне і скаже: отак
воно закрутило на негоду.

а з-за запічку запилені до тата
виглянуть дітки. зраділі такі
починають про се, про те його питати,
і тато відповідає залюбки —

набреше „сторійок“ їм чималий кошик:
зайчика ловив. а оріхів скільки
йому накидала з дуба білка.
а часом тим закиплять картошки...

... проходять лісом кудись у далечінь
дні. роки. все в лісі без зміни:
ягель, кора, сухі корчі —
як було усе до корнія.

і одногомонь лісова та ж,
те птаство, комахи, звірі.
чи день, чи ніч.— чи сон чи життя —
живе корній, мов у відмежому лігві.

на місяць раз у лісницьку контору
сходить за платнею — за десять верстов.
одержить в додачу: пуд хліба і пуд
картоплі,
а потім чекає місяця знов.

інколи проїде лісом об'їзчик,
корнієві дасть суворий наказ:
не допускати до лісу селян близько,
щоб ніхто скотини не пас.

бувало, й сам пан ясномордий,
з товариством полюючи, ліс навіщав,
перенюхували гончаки всі тропи,
луною котилося гав-гав.

оживав тоді ліс похмурий.
а корнієві не спалося довго вночі.
думав про пана: не від зайців шкура,
від крові людської на тобі блищить.

і дивно. наче й не помічалось ніколи,
що у землянці темній живе він.
а столітнього дуба дебелиється навколо
площею в тисячу десятин.

чому б для усіх лісничих
не побудувати таких хат, як треба.

але ця думка була наївною тричі —
живи — не вилазь із лепу.

а то ненароком — гляди —
опинишся на шляху з усім своїм скар-
бом,
на бездоріжжя посвистиш голодра-
бом —
хтось інший одержить твої пуди...

2. дванадцять років, чи й того більш
стеріг корній панське добро.
а тут революцію на тобі,—
з більшовиками будь здоров!

ліс, ліс... скільки куль у тобі
блудилося з непевним об кору черком?
скільки повз тебе йшло людей у бій,
не снідавши й не вечерявши?

скільки шукало в тобі притулку —
дезертирів, бандитів, бійців?
кожний постріл ти пародіював гулко,
хоч і виривало дерев корінці.

валялися по канавах трупи
невідомих, але — людей.
ніхто їх востаннє не голубив —
безжалісно топтав день.

виростали там і сям горбики,
однаково забирали голод і тиф —
хто і з торбою був, хто й без торби,
хто в лаптях, і хто без них.

бачив ліс прапори — червоні, білі.
з усіма безсторонньо ладнав.
довго влади між собою бились,
і зрештою взяла верх — одна!

утік пан з маєтку.
і враз навалило селян у світлиці.
дивись — через степ той погирив
кушетку,
той з заднього двору повів телицю,

хто люстерко дістав, а хто свічника,
хто з панських чобіт халяви.
і корній кигичко не прогавив —
на реміняці привів гончака.

сірий, у яблуках чорних. на ланцюг
його зараз прив'язав мов дворнячку.

панський гончак на витівку цю
подивився байдуже одначе.

думав корній: буде гавкати, але
клаповухий
не мав, на жаль, сторожевого генія,
і розчарований корній хотів прогнати
вже геть,
щоб не було і духу.

а потім роздумався: живе хай.
собака здоровенний і чепурний
дуже бо.
буде корнійові на безлюдді дружба,—
і назвав його: катайгай.

щоразу укупі тепер з ним
по радгоспівському лісу ходив обходом
і не міг корній розлучитися згодом
з катайгаєм — другом своїм...

насунуло у ліс одного разу
під саму землянку селян юрба.
і пилки й сокири у них при запасі —
ліс рубають.

задзвеніло, загуло, цюки, клюки,
повні мозолястої селянської моці,
дзвінко відгукувалися на другому боці
і ще далі котилися на луки.

падали велетні - дуби з тріском
(образ: то був лісовика плач),
один на одного звалювалися — і то
тісно —
було роботи плечам.

перемішаний з тирсою й скіпками
пополам
сніг, що його за зиму цю
ще не торкалася навіть заяча лапа —
був утопаний як на плячу.

гуляв цюк тиждень, гуляв і другий,
в печалі все рідшав і рідшав ліс.
і дзикали скіпки — кого в ухо,
кого в око, а кого в ніс.

потім рипіли підводи на морозу —
від лісу до ближньої станції.
жерли нарубаний ліс паровози
все, що надвозилось — без остачі.

рухом повільним, зачмиханим, хорим
сунули поїзда: ну - вже - ну...

і ліс навантажений на вагони —
платформи
зникав кудись у долину.

донбасе! ти пляму лишив в історії.
довів машини дерево жерти.
чому вугілля потрібні тонни
не викинув з шахт на верх ти?

ну так: це було в 21 рік
(холодом руїни дише ця дата).
повернувся ліс до голодної індустрії
суворим лицем, бородатим...

ще рипіли по снігу підводи
іншим шляхом — до села просто,
безладною кучугурою лягали колоди
на центральній сільській площі.

де самотньо стовбичила облуплена
капличка
на місці древньої церкви покрова
богородиці.
збирався тут ярмарок на рік тричі.
улітку — пасовисько, як водиться.

виріс на площі по весні будинок
непомітно, хутко, мов із неба впав.
будинок всьому селові на диво.
в не кращому жив пан.

що воно — питали селяни — буде?
мабуть якийсь ото комітет...
і відповідав хтось несвідомим: сельбуд,
і пояснював: те то і те.

угукали селяни, трусили бородами:
а то ж... так-так... та воно...
ну - да...

ех ти, закошкана борода,
і ти зрозуміла, що це: здорово.

...у прорубану в лісі просіку
ціле море світла влилось.
заглянуло сонце під корнійову стріху,
в долині — замаячило село.

пройшовся корній раз, удруге
до миршавого села полем. узнав
стежки до сільради, до комнезаму.
досить лісової задухи.

пропустити збори якісь, чи мітинг —
корній уважав, що це негаразд,
бо поволі почав розуміти,
що життя його — звіряча нора.

і йдучи назад із села до лісу,
розжовував промов слова.
а потім думав: наш брат добився.
ленін, як видно, — голова...

...ліс, ліс... скільки куль у тобі
блудилося з непевним об кору
черком.

скільки повз тебе йшло людей у бій,
не снідавши й не вечерявши?

бачив ліс прапори — червоні, білі,
з усіма безсторонньо ладнав.
довго влади між собою бились,
і зрештою взяла верх — одна!
1927 — 1929.

читайте закінчення першої частини:
розділи 3 та 4 — організація колективу —
активна участь у цій роботі кигичка —
ольга й марійка — комсомол. лікнеп. — лісова
рана. — банда. — попіл трьох,

німеччина, німеччина над усе! курт тухольський¹⁾

свято березневого пива

всі ми — баварській
дівчатка — югу!
пиво удасться
вам до смаку.
дюлійо!

ми всі — баварській
дівчатка — югу!
і знову ви ласі
залляти смагу,
дюлійо!

усі ми, баварці,
п'ємо раз-у-раз.
робіть — хай роблять пруси,
бодай їх бик
бодав би,
а в нас все г'разд!
дюлійо!
лялялягюютійі! ²⁾

переклад є. дроб'язка

заморожена кров. цей пишномовний вигук сурм... це є фасад цойг-

цей уривок є найцікавіша частина
книжки — їдкої сатири-памфлету на
буржуазне суспільство та устрій ні-
меччини, що наробила великого
галасу на заході. **ред.**

гавса в берліні. всередині воно виглядає
ще далеко гірше, ніж назовні.

там вони ховали свої „воєнні тро-
феї“: старі генеральські шинелі й гар-
мати, й олив'яних салдатів і, дійсно,
шматки сукна, за якими нещасні собаки
йшли на смерть, оплачувані чи за по-
чесну нагороду, цебто дурно:... пра-
пори...

і ніде у цій реклямній для війни бу-
дівлі — ні слова жалкування, непохвали,
людськості — вся вона це єдина пропаганда блаженства підданської покорі. „якщо
державна, що не дуже клопочеться за тебе, коли ти бідкуєш, вимагатиме твоє

¹⁾ уривок з книжки к. тухольського „deutschland, deutschland über alles!“

життя, то ти маєш віддати його їй“. ми щонебудь просурмимо йому. і для штольпського унтер-офіцера напевно велика втіха, що, коли він зійде кров'ю на колючих дротах, його ім'я вирізьблено буде на якійнебудь дошці: втіха, що — в усякім разі колись — так чудово мальовничо вмирали... але для нас — це не втіха. ми міркуємо: за що там вмирають? за цапову душу.

за інтереси інших.

але республіка, що має якісь традиції (тільки не свої власні), чесно залишила цей кам'яний ящик і нічого не змінила в ньому. бо народові треба ж зберегти його славне минуле.

і цю ганебну будівлю показують якнайперше й чужим гостям.

коли англійський урядовець фуад приїжджає з єгипту до берліну, вони показують йому — це.

це ж кожний король розуміє одразу.

це ж до певної міри реклямний відділ дружнього універмагу... і все це лишається так.

це — „чесно придбані права“, це не зрушить з місця — вічним здається воно, як глупота тих, що не наважаються скасувати злочинну заборону абортів, бо так хоче церква і вбиті в голову уявлення про „честь родинного життя“... але як потім здихають врятовані зародки, це вже зовсім інша справа.

доки люди вірять, що цей крам для паноптикуму, який виставлено в отаких цойггавсах, має щось спільного з дійсною гідністю народів, хоча він нагадує лише про їхні найпідліші часи — доти nebude мира на землі.

кожна війна має економічні причини — але також кілька таких, що їх можна пояснити лише з біологічних підстав.

одна з них — тваринне обожування сили, щоразу, коли вона барвисто костюмована.

тоді хвилюються не сами жінки — хоч, як колись заявив людвиг тома, салдат працюючи зовсім не має на собі барвистої уніформи...

кривавий хміль і згадки про пролиту кров утворюють і в чоловіків дивні настрої, які б вони краще відреагували в інші публічні будівлі, аніж в отакий от цойггавс.

проходячи повз цей будинок — не забувай, що крізь барвисті тканини, крізь уніформи й герби сотні тисяч мордованих людських тіл кричать до неба. і до землі: у вуха тобі, спочутливий. у вуха.

порожня камера. коли його забирають звідти, то перше, що робить сторож: він одчиняє вікно.

у тюремних камерах завжди дхне затхлим, але в цій камері повітря особливо смердить.

піт смертного страху налип до стін, і останні молитви, бажання, хистк-картини вилітають крізь маленьке заграшоване віконце, коли на дворі дзвонить дзвоник смертників. двері лишаються відчинені — можна заглянути з коридору.

не багато чого є в кімнаті: стілець, ліжко ще з відтиском тіла, що більше не повернеться, стіл, що на ньому він міг написати останній лист, кухоль, що з нього він — навіщо ще? — пив воду; діжка, що в неї він опорожнив останній страх, і тільки його немає.

все тихо в кімнаті — вікно й двері відчинені, але від цього не кращає. липко тягнеться з стін, повітря зсідается.

так тісно, потрапивши сюди. він ще грався в людину, той там, — дихав, наче це було на щось потрібне йому, плакав, зовсім скорчився в кутку; в цю хвилину він не міг би запліднити жінку, бо всі його залози були напружені на тривогу, скорчені для захисту, наче їх стягнув галун. гірко точився із шпар смертельний страх.

так, він на це заслужив, як —? він розтерзав мою дитину, це була така люба, білява дитина, і цілком подібна до неї, і мала такий кирпатенький ніс, ми так раділи, чекаючи на хлопчика, і от це був хлопчик, а ця свиня напала на нього...

в міському парку, де мале заблукало в кущах. я навіть не можу сказати, що він з дитиною — собака! проклятий собака! як слід тобі зроблено, як слід... тебе б треба було — з тобою вчинено по праву. чи жива моя дитина? чи розвіявся материн біль? вона породить іншу дитину, — але не цю. може, й хлопчика,

але не цього. вона плакатиме, схиляючись над новою колискою. що ж сталося такого?

вони навіть не помстились за мене. задовольнити найнижчі мої інстинкти й безглуздо задовольнити... може ще й запропонувати мені місце в партері, коли він вихаркне свою голову в лантух — навіщо? я зовсім не хочу бачити. сталося щось невинне, зникла частина з мене самого. — і нічого цим не досягти, крім того, що буде заподіяно ще нове вбивство, з усім жахом першого. захистити? так. захистити нас, батьків, щоб не знайшли знову малого хлопчика такого, як... ти — собака! ні: ти — витвір божий.

і от камера — порожня, майже не відчувається смертний піт, опорожнено ку-холь, до якого він прикладав свої губи, постіль постелено, почищено парашу.

камера чекає. на наступного.

перегляд справи президентові державного суда, пану поч. д-рові думке присвячено.

перший день процесу. голова: ну і — ?

свідка: ну — і от він...

голова: що?

свідка (мовчить).

голова: та говоріть же ж... вам ніхто нічого не зробить. і до того ви ж дали присягу!

свідка: (зовсім тихо): і от він був у мене цілу ніч...

голова: це, значить, була ніч убивства? ніч з 16 на 17 листопада?

свідка: авжеж.

голова: так, боже мій! невже вас ніхто не питав про це тоді на засіданні?

свідка: пан радник був такий суворий зі мною... до того все відбулося так швидко...

голова: і от ви допускаєте безвинного... допускаєте, щоб людину було за-суджено на смерть і потім довічно ув'язнено, не сказавши цього — я вже не розумію.

свідка (хлипаючи): мої батьки дуже богобоязливі... сором.

другий день процесу. свідок: це все я також посвідчив. але пан судовий слідчий нічого не хотів чути про це.

голова: пан суддя доктор пехат?

свідок: так. я весь час звертав його увагу на те, що крик уночі було чути зовсім неясно — йшов сильний дощ і, до того, будинок був далеко...

голова: у вашому свідченні... ось, тут у протоколі я цього нічого не знаходжу.

свідок: пан судовий слідчий сказав: коли я не підпишу, — він тут таки за-арештує мене.

голова: це ж зовсім неможливо! пане суддя пехат — будь ласка?

суддя: я зовсім нічого не можу пригадати.

третій день процесу. експерт: найперше, що мав би зробити кожний спеціаліст, це: дослідити другого револьвера. цього тоді не зроблено.

прокурор: чому ж ви не пояснили це в тодішньому судочинстві?

експерт: пане прокуро-ре! я ось уже двадцять три роки за експерта... але такого, як те судочинство тоді... я взагалі не міг нічого сказати. пан голова суду брав заветер весь час казали, що це, що це — мої особисті погляди, тут, нідо...

голова: чи вважаєте ви за можливе цілити і навіть влучити першим револьвером на тій відстані, що її припускає тодішній вирок?

експерт: ні, це — зовсім неможливо.

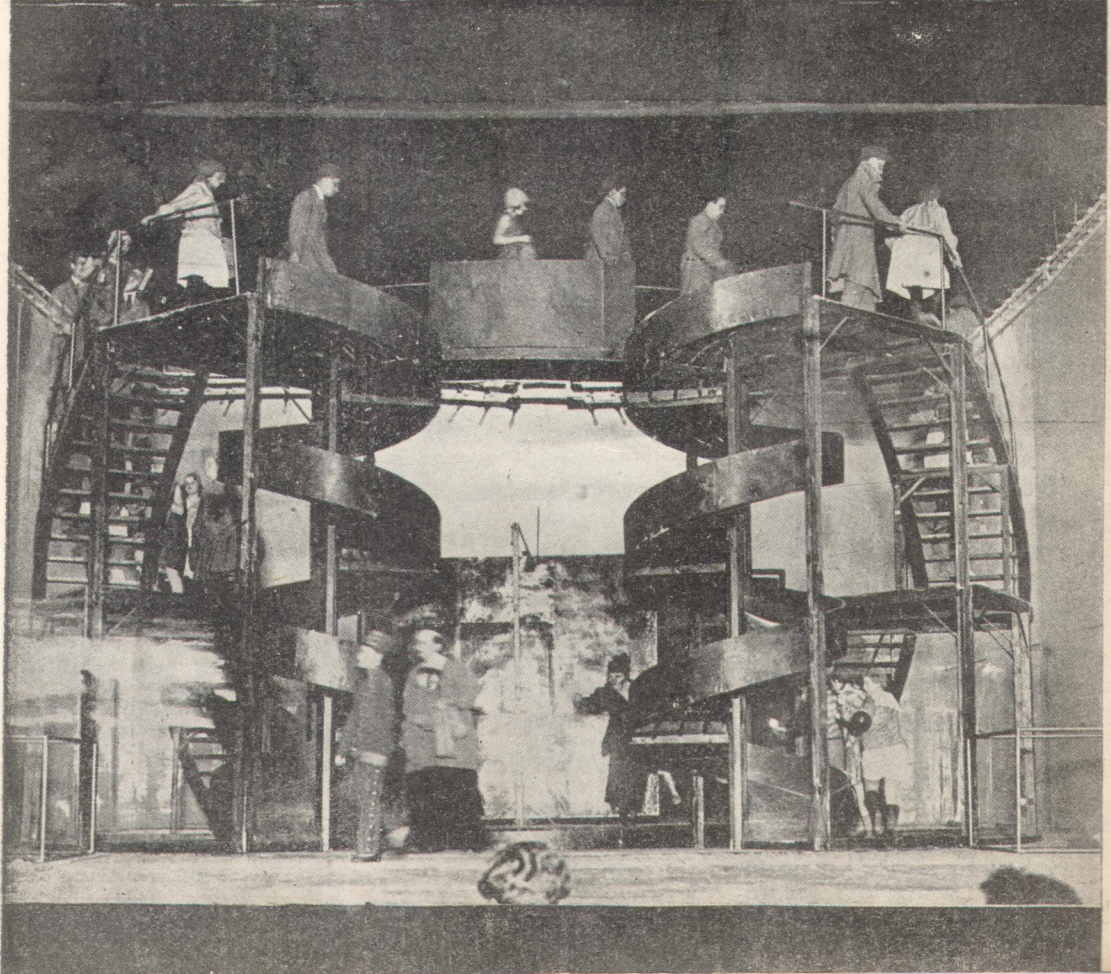
четвертий день процесу. прокурор:... якщо не цілком певно, то все ж таки з певною очевидністю можна припустити, що обвинувачений не винен. я не кажу: не може бути винний. бо, хоч його алібі тепер довела свідка, панна кошицька; хоч похитано свідоцтво про те, що, нібито, було чути крик; коли, кажу, дослідження військового револьвера є та ланка, що її бракує в ланцюзі доказів, то все ж лишається

3. дудир (арт. о. юрський) та чирва козир (арт. юра т.)

„змова кур-кулів“ — „укрі-пи, господи, десницею мою“.

сцени з п'єси і. микитенка „диктатура“ в по-становці театру ім. франка.

питання: куди зник август енушкат? трупа забитого ніколи не було знайдено. через це ми й не можемо сказати, що може в першому судочинстві не було взято до уваги якусь причину. це було б неправомірне перебільшення. обставини ці, як я їх вам... (метушня).

голова: все ж таки прошу спокій. пристає, закрийте.

судовий пристав: чи не підете геть звідси... чи не підете ви...

голос: ге, франце, що це ти на лаві підсудних?

обвинувачений (розкриває очі та знепритомнює).

судовий пристав: геть... геть...

голова: спокій! у чім справа? чого ви хочете? хто ви такий?

чужа людина: е, я енушкат.

голова: коли ви тут хочете подати претенсії з приводу вашого забитого родича...

чужа людина: е, не! я — то август енушкат.

голова: спокій! ви — август енушкат? у вашій родині є два августи?

чужа людина: не, я вчув, що мене забито, но я гадаю, це брехні!

голова: ану, покажіться! у вас є папери, засвідчити особу? так... так це, значить, ви... ви, значить.

чужа людина: да... як я того ранку додому повернувся, так там все чисто були жандарі. і я зразу забрався, бо я вдумав, це вони до мене. а в мене ще було тоді штучки з інспекцією... і я тоді кіньми — до литви. і там я в дочку лісного влюбився й оженився з нею. й писати мені ніхто не писав, бо адресу мою не мали. а оце вранці я кіньми сюди з литви потрапив і чую таке. не, се ж таки знаєте!

голова: засідання відкладається.

підвищено по службі

пана суддю доктора пехата — на голову суду;

пана прокурора доктора похгомера — на головного прокурора;

пана голову суду бравзеветера — на голову сенату в кенігсберзі.

пан вендрінер закупас. ... здоров'я... нічого собі нібито тут...

ну, подивимось... не штовхайтесь же ж так... ні, я зовсім не штовхаюсь!.. бик!.. неймовірно. зараз наша черга, ми були поперед усіх. [ви теж купуєте? золота рудня це діло, як по-вашому? люди заробляють досхочу. я їм написав, коли вони з 15-го переймуть гіпотeku — я зроблю справу. люди хороші, але при теперішньому стані, в кого нема грошей... кому ви це кажете! я їм заявив: або ви вирішаєте зараз, або я виходжу — баришня! баришня, да, наша черга. вибачаюсь!.. значить перш за все от з цієї он хамси — вони ж свіжі? гараз, пів. або ви рішаєте зараз, або провізія йде вашим коштом — не таких маленьких, баришня, да, більше знизу! і півфунту салату з овочів. знаєте, по буднях, ми з жінкою снідаємо вдома, — куди дешевше: знаєш що з чого. у мене ще ввечері — засідання, а я раніш хочу попоїсти. фаршированих томатів — ні, але трохи ковбасної суличні можете мені дати. ви її бачили? трохи нагадає фріцеву кляр у. казкова жінка. знаєте, якби я ще був як колись то — але коли стільки діла... ну, роздивіться це ззаду... нічого собі історійка. печеної свинини, баришня.

**4. оформлення
сцени III-го й
II-го акту ба-
лету - пантомі-
ми „футболіст“
у держ. стол.
опері — худ. ан.
петрицького.
постановка м.
фореггера.**

ня. але не такої жирної. да, черевичків також. ні, справу ще не зовсім закінчено, знаєте, не зовсім просто з технікою податків, але у нас там є дуже здатний синдик... я не к-ще впирається — завжди він дає контр-ордери. пляшку англійського соуса, баришня, але щоб погостріший! боже, я його взяв, бо я сказав собі: він мені принаймні здержуватиме всіх службовців. ви, ви ж знаєте ляхмана? приходить хлопець сьогодні вранці до джека і хоче мати надбавку до зарплатні. як вам це подобається? дайте ще кальвіля, баришня! але й вилаяв же я хлопця. тепер, під такий час, що собі дума, власне кажучи, такий бовдур...? ви вже були у нових реву? там же ж кажуть, щось неймовірно! ми йдемо в суботу. я ще подивлюсь, чи не дістану через ляхмана пільгові квитки. ви читали сьогодні про ці привиди? окультизм — не знаю... а? хто це там співає на вулиці? комуністи? я гадаю, це вже минуло? ах, так, просто волоцюги. ви — я сьогодні бачив

райхсвер, вони йшли там повз нашої крамниці — я вам кажу ж: казково. пре-красно, як колись.

е, гінденбург робить своє діло чудово, це треба визнати. ляйпцізький процес, я не знаю — ну, давайте вже чек! я не читаю політику.

ні, знаєте, принципово, ні. з неї ж не маєш нічого, крім нервів. двадцять чотири вісімдесят, як це? ах, так — да.

ходіте. там іде дев'ята марка, не знаю, у мене знову болі в печінці — треба якось до спеціаліста.

ні у нас є дуже добрий, небіж дружинин.

першорядний талант. він бере п'ятдесят марок за консультацію.

ну, мені він звичайно зробить дешевше.

знаєте, тут угорі починаються болі, а тут унизу перестають, вночі не буває — тільки вдень. до того я вже на дісті. що у вас? невралгія. ви б колинебудь зробили собі гарячу ванну.

вітайте вашу дружину! на все.

теж людина. хотів би я знати, з чого він власне живе?

які дурні були з них. у таких золотих каретах їздили вони, як у казці. кожен одразу міг побачити — хто панує у країні — кожен мав це бачити.

сьогодні це — зовсім не так.

наймогутніший сидить у своїй великій машині, і ніхто не бачить його. машина особливо елегантна, доброї марки; на темних дверцях — пара невеличких літер, це все. той, що сидить усередині, може збудити війну, а коли це в інтересах продукції, мир — але струсеве пір'я він не натикав собі на машину. йому належить половина твоєї країни, ти не бачиш цього, ти зовсім цього не знаєш. справжня сила — анонім. коли вони там, надворі, кидають каміння і хочуть підтягти на ліхтар якогось дрібного злочинця — той, що сидить у машині — всміхається. він знає краще. його небагато хто знає. коли він дуже розумний — навіть газети не знають його ім'я.

а колись куди простіше стояла справа з революціями: були такі зручні символи: імператорський палац, бастилія, золоті карети — будь ласка, хапайте! а сьогодні...?

невідомо чому поштові скриньки мусять бути бридкі. чому власне —? ці ось — ще не такі мерзотні, як, приміром, були їхні попередниці, ці хворі на орнаментальозу рослини. але вродливими їх — теж назвати не можна. — безглуздий дах, кострубятий шрифт, вигаданий якимось німецьким поштовим радником; викінчена неспроможність рівну річ зробити красиво, врівноважуючи її пропорції... чому це все так?

бо пошта дуже небагато чого навчилася. бо пошта має монопольне начальство, їй „це непотрібно“. бо нескінченна урядова пиха лише тоді зможливає прогрес, коли техніка вже давно перегнала його. бо, шановні споживачі скриньок, жодної підстави немає кожному урядовцеві служити довічно; бо це ж безглуздя культивувати незацікавленість; бо держава потребує зовсім не так багато урядовців, а, замісто них — зацікавлених службовців.

чи вибивалися б ви з сил, коли б ви напевно знали: мені вже нічого не може трапитись? аджеж урядовцем я залишусь? свою зарплатню я ж дістану? право на пенсію я ж маю? що б ви тоді робили? та, що всі вони роблять: мінімум.

держава лише на восьму частину врочиста, як вона собі надає. те, що вона робить — вона, здається, робить з милости. вона зласкавлюється оновити якусь установу. але з цього мало що виходить: кожна гарно керована установа йде скоріш. багато урядовців — смерть податників.

а через це поштові скриньки такі бридкі.

коли десь у європі міцні молоді люди верхи перепливають ріку, то можна ставити сто проти одного, що це ані спортивна втіха, ані милування з тварини — все подібне завжди й всюди робиться для „цілей оборони країни“. це, наприклад, райхсвер перепливає верхи ельбу біля магдебурга.

сотні тисяч бажали б такого спорту — для цього немає грошей. для цього немає ріки. ані коней. ані часу. греші, коні, ріки й вільний час належать державі, і вона використовує їх, щоб показувати кулака іншим державам, які роблять те ж саме. на цьому зароблять:

сталева промисловість;
збройовна промисловість;
кам'яновугільна промисловість;
банки.

податники гублять при цьому:

гроші,
здоров'я,
життєве щастя.

потік, що відділяє податників од держави — він широкий — у сто разів ширший за ельбу.

кельнський міст. ось великий залізничний міст біля кельна через райн. з одного боку мрець їде верхи на пам'ятник й вічно лишається на тому ж місці; його так і лишили верхувати, бо толерантність — насамперед.

через міст рушать авто й поїзди, це лінія, якою їхати на париж, — і їде ним людина. всіляке ж проходило через райнський міст, всіляке...

тут перейшли всі ті мільйони паперових марок, загнані на райнський край, щоб він не став автономний. все висіло тоді на ниточці.

сьогодні пани могутньо роззявляють рота: „зрадники“, сепаратисти! і пан мат'єз! і пан дортен (хоч вони, щоправда, не з одної купи) — і — і — але все висіло на одній ниточці.

коли перегнешся через міст — ти можеш зазирнути у райн; і коли дивитися довго в райн і, може, щось блисне: це райнське золото, красива легенда, де й певний гаген теж відіграє певну роль...

але запитай но, де були пан гаген і де були пан аденауер, де були вони всі, коли на волоску висіло, — чи буде райнський край автономний, чи ні...! запитай. ниточка, на якій висів край, була срібна, — чи скажімо: паперова.

був великий авкціон: париж зробив заявку, зробили автономісти, і тоді злиденна прусія, що до неї райнці ніколи не відчували особливої любови, теж зробила. був час великого брехливого банкрутства, що мало назву інфляції, — і коли впав молоток, виявилось, що прусія знову виторгувала райнський край. історія стара.

звичайно: стара історія. але не треба ж удавати, буцімто людність радіє, аж роздувається, з „вірности державі“ — цього з нею ще не траплялось ніколи. для цього вона досить розумна.

бачиш — який це міст!

багато хто їхав ним — пан зольман, він такий реальний політик, аж не помічає, як його партія грає зараз роль колишнього лібералізму і що її буде стерто з землі, як і той; гладкі пани їхали мостом і дивились навкруги, на свою країну: але країна не знає, хто ж справді панує в ній; у неї є дві пристрасі: пиво й антисемітизм, і вона втопила очі в жменьку євреїв, у цей мушиний послід проти рима. найрозумніші євреї сидять у ватикані.

і кур'єри переїздили мостом, кур'єри до парижу; з товстими сумками, з інструкціями послам, це весела гра; посол пожеер французів, міністерство закордонних справ лає посла, посол сидить на торбі з бджолами, інтриги дзижчать у нього під задом, кожне знає краще за всіх, а хто сміється останній — це французи, але цього не смій казати нікому.

і бідолашні „зрадники“ переходили й переїздили мостом, ті, про кого державний суд гадає, ніби вони по той бік викрили сумну брехню про обеззброєння німеччини... і це, коли нема нічого, що лишилося б невідоме по той бік. тут вже нема чого виказувати.

вітер свистить на мосту. збоку — цього не побачиш на знімкові — була розташована преса, — чудова виставка світової преси, де можна було побачити все — тільки не те, як справді виникає газета; хто справді робить її; хто в ній хазяйнує. цього не було на виставці.

так, під цим мостом тече батько райн, оповитий легендами, уквітчаний ницістю, на його берегах працюють пролетарі й пиячать заможні пани і через те, що це беззахисна ріка, — рудольф герцог також живе на її берегах і пише собі на здоров'я.

чи є ще на мосту людина —? так. всіляке проходило цим мостом, всіляке.

німецький спорт. дійсно почалася, після дебатів про порядок денний та голосування, дискусія з приводу внесеної тепер пропозиції у справі. президія пропонувала (як вже нещодавно сповіщалося), щоб гри з професійними командами з п. ф. с. все ж можна б було дозволяти, в разі вони мають значіння учове, як репрезентативні гри, чи для того, щоб підтримати інтернаціональні зв'язки. поведінка президії суперечила всяким парламентським звичаям, тому що було відхилено далекосяжнішу пропозицію, то ставало рішуче неможливим знову вносити тепер не таку широку.

екстраординарним членам і корпорантам не надано права мати на своїй машині клубний значок а. к. н. — дійсні члени виритовують „традиційний герб“ (щит імператорського автомобільного клубу), що може бути вживаний поруч клубного значка а. к. н. — для них також мабуть приступні клубні приміщення а. к. н., але їх допускають до впливу на ведення організації через те, що обрана делегатським зібранням дійсних членів, президія у складі президента і трьох віцепрезидентів поповнює себе з числа екстраординарних членів і корпорантів, згідно з складеною з ними угодою, ще щонайбільше трьома віцепрезидентами. ці останні мусять підчас перебування на посаді бути дійсними членами а. к. н.

німецька боб-спілка поставила своє входження до *fédération internationale de bobsleigh et tobogganing*, — що перебуває в п а р и ж і, у залежність від виконання кількох умов, у першу чергу від місця в управі. ці умови вона вважала за можливе поставити, бо німеччина поза всяким сумнівом стоїть високо на чолі всіх націй, що культивують бобслейний спорт. ф. і. б. т. зі свого боку охоче прийняла б німеччину, але настановується на умови ф. і. б. т. втім можна сподіватись, що управи обох спілок, в разі вони у с т. м о р и ц і наблизяться одне до одного, все ж таки прийдуть до комбінації, щоб і в бобслей-спорті було встановлено інтернаціональність. проте на загальних зборах не вбачено причини, а якої німеччина не могла б узяти участь в олімпіаді, бо влаштовує її не ф. і. б. т., а інтернаціональний олімпійський комітет.

нам переказують, що б а в а р с ь к и й автомобільний клуб, який у мюнхені почуває сильний вплив а. н. а. к., порушив питання про те, щоб ущільненням зв'язку у картелі, а також з іншими клубами, досягти зміцнення позиції супроти незручного конкурента.

переклад а. с а н о в и ч а

у нас в європі

на якість сумнівний
людський експорт

з країни, де править за правило ф о р д,—
до нас насуває а - за океану
злива туристів середнього стану.

для мандрівників цих—галасливих хвальків—
наше найліпше, — мов власний хлів.

забриднюють все на ланах і містах
стандартні слова у них на вустах:

„у нас в а м е р и ц і...“

у вас в а м е р и ц і... правди дві там
(одна злидарям, одна грошовитим);

менкен і льюїс, а проти них різні
служники доляра, що думають грішми.

у вас в а м е р и ц і—вільний тон
і пуританський кривавий бостон,

силу і молодість маєте ви,

але на все масштаб грошовий

у вас в а м е р и ц і.

у нас в європі — звичайні жінки,

а не гаремні, неплідні цяцьки,

у нас в європі й чорним персонам
їхати можна загальним вагоном.
у нас в європі не маючи ані
шелягу — можна бути в пошані.
у нас в європі облудство старе
тихенько править за вівтарем,
але не усюди; і можна ніколи
не відвідувати недільної школи, —
як у вас в америці.

природно за це у вас знають багато,
а решті закоханих в себе багатих
власних газеток облудливий хор
цілком затуляє наявність потвор.
робітнику! не вір їм — нехай сатаніє
самозакохана буржуазія. —
їхні мандрівки, прапори, наряди...
сміховина — цементові фасади:
кордони між мертвим уже й живим
ділять народи на „ми“ і „ви“ —
так і в америці,
так і в європі.

переклад в. ковалевського

„vorwärts“ майк йогансен

сорок шість років існує соціаль - демокра-
тична газета „вперед“ (vorwärts) і ах!
як далеко з цього півстоліття посуну-
лася вона назад. дуже посунулася вона назад,
хоча керманичам її здається, що вони й досі
браво тупцюють на тім самім місті, де їх поставили колись творці соціалізму.

з лица vorwärts, правда, зостався ніби такий самий. vorwärts, berliner volksblatt
(берлінська народня газета), zentralorgan der sozialdemokratischen partei deutschlands.
тільки на тілі трохи потовшав старий vorwärts, бо народив ще вечірку „der abend“,
цілу купу додатків. і в голосі його подекуди, дуже рідко, звучать давні ноти —
він подекуди випалить словом „буржуазний“ і найбільше в самих несподіваних
місцях, деь говорючи за футбол, бо „форвертс“ веде клясову лінію і реалізує
клясову боротьбу, головним чином, на футболі.

щоб найкраще ознайомитись з ліцемерним стариганом, прочитаймо твір еду-
арда бернштайна „ми і держава“ (wir und der staat) „в якій державі
ми живемо?“

багато якому читачеві може видатись чудним, що соціаль - демократ становить
таке питання. та хто читав статті, що останнім часом з'явилися в соціалістичній
пресі з приводу озброєнь, натрапляв почасти на такі найменування тії держави,
що в ній тепер живе німецький народ, які можуть, а то й мусять повести до
цілком хибних висновків щодо ставлення соціаль - демократії до цієї держави...

далі в гусячих лапках і підкреслено наводить маститий вождь ці наймену-
вання: „капіталістична держава“, „буржуазна держава“, а більшовики - комуністи
ще й уживають сучасну німеччину „імперіялістичною державою“: все це, мовляв,
тому, що державою тією ще не керують революційні соціалісти.

але бернштайна на м'якині не проведеш. він добре знає, що між усякими
скрайностями деь є золота серединка. знаходиться вона і тут:

... але хіба німеччина бувши ще (яке надзвичайне, яке оптимістичне,
яке революційне „ще“) не соціалістичною державою, конче мусить бути державою
антисоціалістичною, ворожою соціалістам?“

є, виявляється, і причина, чому німеччина не є буржуазна держава, берн-
штайн не соромиться витягти з-під пороку віків знамените „загальне виборче
право, не обмежене цензом“. з допомогою цього універсального медикаменту він

щасливо доводить, що німеччина не є буржуазна держава. він елегантно одмахується від того факту, що в німеччині санкціоновано і potwierджено приватну власність, і що вона регулює політику. ах, всього цього не треба розуміти вже так буквально, кокетує бернштайн і береться рахувати голоси... в райхстагові. виходить, що ліве крило (вкупі з негідниками комуністами) складає в райхстагові майже половину і коли ще дехто з центру прилучиться, то... то як же можна розповідати робітникам, що ми, ах! ах!, живемо в буржуазній державі.

далі бернштайн, цитуючи кавтського, доводить ще, що капіталізм не все одне, що імперіялізм, і що не всякий капіталізм, що є імперіялізм.

покінчивши легко і весело з номенклатурою, бернштайн переходить до питання — хто є пануюча кляса в німеччині. правда, охоче визнає бернштайн, що у господарчій житті німеччини переважає ще (о, надзвичайне „ще“!) приватний капітал, але... і приватна власність у конституції гарантована, але...

можна було б сто літ гадати, яке „але“ знайшов бернштайн, доводячи, що німеччина не є капіталістична держава, і не догадатись. а це так просто. у тій самій конституції сказано нижче: „зміст і межі приватної власності з'ясовуються законами“; наприкінці: „влада зобов'язує. вона повинна служити на загальне добро“.

ото воно „але“. замовкніть, клеветники і баламути! ви чуєте слово: „власність повинна (так „повинна“), служити на загальне добро“.

та бернштайн не спиняється в своєму тріумфальному поході проти неправди. тамо ж таки, нижче, він знаходить податок на спадщину. а це є наявне обмеження власності.

але далі ще краще: „робоча сила перебуває під особливим захистом держави... робітники і службовці можуть спільно з підприємцями працювати над урегулюванням умов роботи і над розвоєм продукційних сил. об'являється свобода спілок і об'єднань, як для підприємців, так і для робітників“.

процитувавши все це, товариш бернштайн починає хвилюватись і бити себе в перса. де ж тая ваша капіталістична республіка? хіба це капіталістична республіка? ані боже мій! таке можуть казати тільки нахабні більшовики.

а соціаль - демократи, вживаючи такої термінології, підкопуються, сами того не знаючи, „під нашу дорогу, демократичну німецьку республіку“.

така, виходить, програма „центрального органу соціаль - демократичної партії“, що називається, як на гріх, „вперед“. сучасна німеччина, значить, не є капіталістична держава, як ми думали, глядячи відсіля, а це є „ще не соціалістична держава“. воїстину дивну еволюцію проробляють адепти мирної еволюції соціалізму, можна б назвати, не помилившись, таку еволюцію піруетом.

та яка ні нахабна програма офіціозу соціаль - демократії, а організаційні висновки з неї побивають усі рекорди. і всамперед „форвертс“ лобзає стопи черчіла і принчеси.

черчіл написав книгу про імперіялістичну війну. „форвертс“ „не може не захоплюватись черчіловим літературним хистом і насамперед його „лицарською поведінкою“. одсипавши йому зо три коші компліментів, „форвертс“ цитує черчіла. черчіл сидів із ллойд - джорджем після замирення в його на квартирі. вони балакали про те, щоб послати скільки пароплавів харчів голодному, переможеному населенню німеччини.

цю пропозицію черчіла „форвертс“ друкує здоровенним шрифтом і виділяє абзацем. правда, виявилось, що харчів усе ж таки не послали. далі цитується думка черчіла, що більше воєн не буде... „локарнський договір являється європейським відповідником до вашінгтонської умови поміж с. ш. а., японією і великобританією, яка умова установила і забезпечила мир у тихому океані. ці два високі інструменти забезпечують розвій цивілізації. вони є — дві піраміди миру (знову великий шрифт і здоровий абзац), обіруч атлантики, міцні й непорушні, вони є ті гранітні основи, на яких ще величніші мрії ліги націй і ідеалізм пакту келогового можуть будувати колосальні, однастайні конструкції майбутнього“.

все це страшенно подобається „форвертсові“.

ну от. а ви кажете. а ще балакають. „коли ж сам черчіл співає гімн єднанню народів“.

лукавий стариган удає, ніби він сам вірить у те, що каже.

можна уявити собі, що черчіл, прочитавши вирізок з „форвертса“, те ж скаже, тими самими форвертсовими словами. ну от. а ще балакають. а ще кажуть, що соціаль-демократи!

але соціаль-демократи з „форвертсу“ захоплюються не самим тільки черчілом. у них є ще одна тепла романтична любов, це кронпринцеса вікторія. згодом імператриця, жінка фрідріха III. цей самий фрідріх III через три місяці царювання вмер. „форвертс“ щиро про це жалкує і каже, що він, той фрідріх, був „за конституційну свободу, за спокійний, постійний прогрес“ (жирним шрифтом і абзацем).

правда, ця ж таки кронпринцеса вважала соціалізм за „дике, отруйне безглуздя“, жахалася з „мізерних людей“, що співали року 1792 марсельезу, але зате ж вона сказала: „принци та принцеси повинні бути людяні й добрі, вони не повинні думати, що вони з іншої плоти й крові, ніж бідні люди, селяни, робітники і слуги, а зносини з цими людьми, що ми завжди плекали й плекатимемо, мають дуже хороший вплив на тих, хто призначені царювати“.

так от від чого захоплюється і бризкає солодкою слиною „форвертс“. шкода, що він не знає вайлдовської формули для такої філософії: „яка користь була б від нижчих кляс, коли б вони не подавали нам добрий приклад?“

кронпринцеса дуже була проти бісмарка, і за це „форвертс“ ще раз вилизує їй п'яти. „ми любили німеччину, каже вона (а вона була дочка англійської королеви вікторії), і хотіли бачити її сильною та великою і то не тільки через меч, а через усе, через справедливість, через культуру, прогрес і свободу“ (підкреслення „форвертса“).

який незвичайний, щасливий збіг у думках! яка зворушлива гармонія! і „форвертс“ так само думає.

на біду, цьому перешкоджають лихі люди. ці лихі люди, ці баламути, негідники, забіяки — це, звичайно, комуністи.

не без того, правда, що „форвертс“ нападається і на монархістські організації. але й тут винні, головним чином, комуністи. Коли б вони не баламутили, то не народилися б і фашисти, а всі поробилися б соціаль-демократами.

комуністи це те, де „форвертс“ витрачає найбільше темпераменту. він точить крокодилові сльози з приводу сталевих шоломів і дойчнаціоналів, він з батьківською суворістю свариться пальцем на підприємців, але, забачивши комуністів, надто ж комуністичну партію німеччини, він починає плюватися і лаятись як звозчик. волоцюги, ледарі, склочники, вбивці, люмпени, демагоги, лепетуні, невігласи так і сиплються з вуст поважного некапіталістичного буржуа. у кожному номері „форвертса“ неодмінно має бути інформація про те, як комуністи деся зірвали збори „свобідних профспілок“ і навіть улаштували бійку. другого дня у тому ж „форвертсі“ друкується лист зі спростованням, якому — спростованню — „форвертс“ сам не вірить і скептично похитує головою. Подекуди з'являються і спростовання без коментарів. от, приміром, лист депутата ляндтагу комуніста голко:

„з приводу статті „знову напад комуністів — гарненький собі депутат ляндтагу“ в номері 104 абенд-у від 2 березня 1929 року я установлюю: невірно, що я першого березня 1929 ввечері в льокалі по відснакській вулиці 34 організував напад на вірних союзів футболістів клубу моабіт, чи брав у такому нападі участь. невірно, що я при цьому проявив особливу ініціативу. невірно, що я топтав ногами тих, що лежали долі. невірно, що я у розмові з поліцією „героїчно покликався на свою недоторканість“ і „якось, незрозумілим чином, був випущений урядовцями, які держалися коректно“. правда ж є те, що я 1 березня 1929 року, коли нібито трапилося все це, уже виїхав з потягом 19.04 ввечері з ангальтського вокзалу у дрезден“.

цього листа „форвертс“ майже не коментує і зовсім не заперечує, а завтра знов надрукує повідомлення про якусь бійку.

і треба сказати, що не все в тих повідомленнях — брехня. бійки справді відбуваються щодня. клясова ненависть у сучасній німеччині така, що шукає виходу просто в бійках. інакше питання, хто перший ті бійки провокує, але в пивних, на зборах, на вулиці партії б'ються між собою, а „форвертс“ істерично репетує і закликає до порядку. немає дня, щоб не вбито якогонебудь комуніста, робітника, фашиста, а подекуди й соціаль-демократа, бо не, у всіх соціаль-демократів у німеч-

чині тече в жилах чорнило, як у соцдеківських вождів. багато революційного робітництва ще й досі перебуває в лавах соціально-демократичної партії. але для „форвертса“ в усьому винні комуністи.

є, одначе, для „форвертса“ одне світле явище в німеччині, що цілком урівноважує шкідливий вплив комуністів. це явище, світле і романтичне, це для „форвертса“ — шуцполіція з її начальником соціально-демократом цергібелем.

ніжна любов до поліції так і сяє з жирного обличчя „форвертса“. поліція в нього скрізь коректна, героїчна, культурна, самовіддана служниця „некапіталістичної“ німеччини. дуже докладно, з захватом і замилюванням, розповідається про спортивне свято, спортивні виступи, спортивні досягнення берлінської поліції. відзначається, що було дуже багато публіки, і що спортивне свято поліції мало не абиякий фінансовий успіх. немає ні сліду іронічної усмішки, з якою говориться про „буржуазний футбол“.

за що ж так любить „форвертс“ німецьку поліцію? і за те, що вона охороняє „некапіталістичний“ лад, і за те, що берлінським поліцайпрезидентом — соціально-демократ цергібель, але головне за те, що поліція це єдина форвертсівська зброя проти демонстрантів. у берліні демонстрації заборонені, заборонені саме з бажання і з прохання соціально-демократів. коли в „форвертсі“ читаємо заголовок: „давно пора“, то це значить, що в шлезвігу якась округа теж у себе заборонила вуличні демонстрації.

десь у якомусь районі берлінському відбулося комсомольське зібрання. ідучи по домах, комсомольці пішли колоною і стали співати. негайно з'явилася поліція і почала розганяти демонстрантів. при цьому виникли суперечки, і комсомольці „навіть почали ставити опір“. тоді поліцай такий то „мусів ужити своєї службової зброї“ і поранив комсомольця в ногу. що сталося з комсомольцем — „форвертс“ не пише, але кінчається замітка тим, що „п'ятьох коноводів заарештовано“.

поліція розганяє комсомольців, що вертаються з піснями додому, стріляє в них і „заарештовує коноводів“, і „форвертс“ віддає належну пошану поліції.

ще одним комуністи дуже дошкулили „форвертсові“. на тих зборах, де їхня меншість, вони подекуди, сівши купую, „починають хором ревети“ і не дають вельмишановному товаришеві уріху балакати. голова примушений закрити збори. вельмишановний товариш уріх зостається не висловившись. робітники позбавлені змоги ще раз почути добре знайому аргументацію. революція страждає. „свободу зборів“ порушено. „форвертс“ плаче.

радянський союз стоїть у „форвертса“ на другім місці. рідко, дуже рідко він ставиться до нас неутрально, або визнає раптом, що війна польщі проти союзу була б війна контрреволюційна, а понайбільше нам попадає так, як і німецьким комуністам.

щонумеру друкуються бабські плітки про наших вождів під заголовками вроді: „розвал совітської диктатури“. щонумеру з похабним глузуванням розповідається про картковий хліб, про безпритульних, про те, що в нас (який нечуваний жах!) позбавлені права голосу позбавляються також прав на хлібні картки.

зрідка „форвертс“, кречучи, висловлює надію, що об'єктивні обставини примусять радянський уряд завести „справжню демократію“. узагалі ж і черчіл, і принцеса вікторія для нього устократ ближчі й миліші, ніж „більшовісти“.

з куди меншим ентузіазмом „форвертс“ займається іншими хатніми і закордонними справами. він картає мусоліні і його систему перевиборів. він при цьому трошки компліментує феррі у таємній сподіванці знову повернути феррі до „соціалізму“. він вітає студентські маніфестації і заколоти в еспанії проти прімо-де-рівери і — о диво! — зовсім не гнівається на еспанських студентів за вуличні демонстрації. у китаї він стоїть за куо-мін-дан. він грозиться, що в англії лейбуристи знову матимуть більшість у парламенті і знову буде їхній уряд. він радіє з перемоги лібералів в одній окрузі, де раніше завжди мали більшість консерватори. він дискретно і делікатно мовчить про американські діла. поважно і глибокодумно він обмірковує той факт, що дженерал моторс купили найбільшу на континенті автомобільну фірму німця адама опеля, і, обміркувавши цей факт, він знаходить, що, з одного боку, є в цьому дещо не вигідне для робітничої справи, і що — з другого боку — в цьому факті є дещо вигідне для робітничої справи.

з приводу президентури гувера він одзначає, що американські історики одшукали гуверів родовід. виявляється, на радість „форвертсові“, що прадід президента гувера був німець і що звали цього прадіда андреас губер.

„форверст“ дужи радий, що в німеччині такий прекрасний, справедливий, про-
заклясовий суд. він уболіває серцем своїм тільки тоді, коли члена союзу червоних
фронтників, замість на чотири роки, засадовили лише на чотири місяці: — „за
недоведеністю обвинувачення в крадіжці“. союз червоних фронтників у нього
взагалі на одній дошці з комуністами, і йому дуже болить від цього на серці.
він, „форвертс“, також дуже поважає робітництво. от, приміром, замітка.

почесний доктор віселл.
синові народу.

до 60-го року народження делегація кільського університету передала міні-
строві праці віселлові призначення його на доктора honoris causa юридичного
і державних справ факультету. це вшанування надається, як сказано в грамоті:
(жирно) „синові народу, що в упертім змаганні піднявся до керівничих вершин,
чие думання і ділання спрямовані на те, щоб органічною відбудовою господарства
здійснити ідею єднання всіх, що творять і працюють („aller schattenden“ — надзви-
чайне німецьке слово для „працювати“, що понімає в собі чисто всяку діяльність,
хоча б і жандармську), який скупе дозвілля свого життя, повного роботи і відпові-
дальности, віддавав науці і збагатив німецьке народознавство твором „право і
звичай старого ремесництва“.

„це визнання серйозної роботи робітника (підкреслює „форвертс“) досі було дуже рідким ділом. тим більше тут його треба привітати, що віселл сам в кілі протягом довгих років працював, як металіст і як спілковий вождь“.

отже, „форвертс“ хоче нас запевнити, що віселл тому тепер доктор honoris causa, що він робітник з походження, а не тому, що він тепер міністер праці. його дуже радує такий збіг обставин, що віселл „сам в кілі“ працював як робітник-металіст. і справді, який щасливий збіг фактів! яка знаменна випадковість! як узагалі все гарно в німеччині!

у хатнім житті „некапіталістичної“ німеччини „форвертс“ підносить важливість третейських судів між робітництвом і підприємцями. коли підприємці відмовляються скоритись постанові такого суду (хоча їх представники увіходять туди паритетом), „форвертс“ похитує головою і делікатно свариться пальцем. він пояснює підприємцям, що так не гаразд робити. він застерігає, що робітники будуть незадоволені. він освітлює неморальність і антисоціальність таких учинків. він вважає, що виховання капіталістів ще геть незавершено. але все це ввічливо і навіть не іронічно. він щиро сповіряє на те, що капіталісти колинебудь зрозуміють.

більший клясовий ентузіазм „форвертс“ проявляє в такому випадкові. якийсь домовласник, вивісивши на дверях ліфту табличку з написом: „nur für herrschaften“ („тільки для панства“), заборонив няньці вивозити на ліфті докторового сина і запропонував цій няньці ходити пішака на чорний хід. і доктор і „форвертс“ були дуже розгнівані. доктор привів комісію, і комісія переконала, що нянька, буди слаба на здоров'я, не може носити докторового сина по темних східцях чорного ходу. справа розбирається далі, а „форвертс“ ударив у громову статтю на тему: „де ж рівність і братерство?“ у цій статті домовласника не раз сміливо названо словом „буржуазний“ і вжито до нього всякої іронії.

„форвертс“ агітує за соціаль-демократію. з тріумфом сповідає він, що піп святої церкви такої то вступив до соціаль-демократичної партії. наводиться коротка попова біографія і висловлюється певність, що його священство будуть ревно боротися за марксизм. не сказано тільки, чи шановний новий товариш покине служити меси, чи й надалі буде розмахувати тепер уже соціаль-демократизованим кадилом.

„форвертс“ дбає також про селянство, головним чином, звичайно, про скривджене селянство радянського краю, але він не покидає без поради і без серйозного слова і своє „некапіталістичне й небуржуазне“ селянство.

„де хороша картопля?“

так запитує він заголовком і в підзаголовку написано: „серйозне слово до сільського господаря“. виявляється, що на ринку, на жаль, торгують гнилою картоплею. тимчасом німецький сільський господар уславився добрячею картоплею. де ж вона. тая картопля, я питаю?

до „форвертса“ є кілька додатків. є додаток для жінок, бо, очевидно, не з жіночим розумом читати саму газету. є додаток „знання і розвага“, де вміщаються

відомості про дуже старих людей, про те, як одна жінка народила двічі по семеро дитинчат одразу, друга тричі по шестеро і т. д.

поруч із тим — розвага. в кожному номері кариктура на комуністів і дотепний до неї текст. от, скажімо, ідуть двоє по вулиці. весна, грязюка. один каже: „до чого ж глибокий мул на тротуарах“, а другий відповідає дотепно і дуже смішно: „не глибший, ніж у комуністичній партії німеччини“.

або така анекдота: двоє кололи дрова і ніяк не могли розколоти дубову колоду. тоді один із них десь побіг, щось узяв, повернувся, і колода легко розкололася. „як це сталося?“ — зі здивуванням питає другий. — „дуже просто“, одповів той, „я взяв у свого кузена партійний квиток комуністичної партії німеччини“.

як бачить читач, тут дуже тонко і страшенно смішно натякається на те, що комуністична партія німеччини намагається розколоти профспілки.

подекуди цей тонкий гумор проявляє „форвертс“ і не в відлілі гумористики. от, приміром, повідомлення про подорож буденного по сибіру. „форвертс“ „дізнався“, що офіційні вражіння про цю подорож невірні освітлюють факти. „форвертс“ пронюхав, що в сибіру селяни „незадоволені“ з радянської влади, що було ясно з однієї записки, яку подали буденному. словом. зовсім як у сатириконський анекдот про німецьку газетну інформацію підчас війни.

„казань“ об'явила себе самарою і вимагає приходу німецького війська“.

„форвертс“ картає також мілітаризм... у лавах комуністів, що заводять військову дисципліну, а також у французькому окупаційному війську з приводу того, що двісті салдатів умерло від поганих умов життя за останній місяць. французькі генерали ганяли салдатів у двадцятип'ятиградусний мороз на марш у тридцять кілометрів. багато захворіло. факт сам по собі, очевидно, сумний, але для „форвертса“ це „мілітаризм“! от коли б з салдатами поводитися культурно, це, очевидно, не буде мілітаризм. дуже дотепно і дуже смішно бореться „форвертс“ з бюрократизмом у відділі сатири та гумору. один художник, проходячи повз ліс підчас „сибірських“ морозів (чим натякається, що радянський союз окрім іншого лиха породив також і морози), підібрав напівзамерзлого зайця. він приніс його додому і пробував оживити, та заєць помер, і його поховано в землі.

другого дня милосердний художник дістав листа від лісничого, де той вимагав повернути незаконно забраного зайця лісництву. довелося художникові викопувати зайця, загортати в папір, перев'язувати шворкою і нести в лісництво. про бюрократизм у міністерствах „форвертс“ не розповідає нічого, очевидно його там немає, бо там же сидять свої соціяль-демократи.

сторінки об'яв „форвертса“ читають все ж таки переважно робітники. і от є така колонка, з-під якої визирають симпатичні фізіономії спекулянтів на бідноті. один продає залізні пічки. другий ліжка, нові й уживані. третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий, восьмий і так до побідного кінця. продають... одержу.

„мало ношені фраки, смокінги, піджачні костюми...“.

„малоношені костюми кавалерів (!). костюми мільйонерів, лікарів, адвокатів. неімовірні дешеві ціни. рекомендую пальто, фраки, смокінги, піджачні пари, штани, спортивні костюми; купую, принагідно, не ношену одержу. варто прийти, хоч би ви жили дуже далеко!“

„малоношені костюми з кавалерського плеча. смокінги, фраки, піджачні пари. спеціальність — до смішного дешево костюми для людей з товстим животом. бальні костюми даються позичково“.

от воно побутове обличчя „форвертсове“! рептильний, продажний, льокайський, провокаційний, клеветницький, він все таки товчється коло робітничих мас. він пропонує їм задхлі ідеї „з кавалерського плеча“, він позичає їм філософські фраки і смокінги з плеча „мільйонерів, лікарів, адвокатів“. за цей старомодний буржуазний костюм він хоче купити їх для буржуазії. в такому філософському фракові незручно демонструвати на вулиці, незручно здійсмати повстання, незручно носити рушницю, незручно керувати кулеметом. за поношений фрак, за потерті адвокатів штани, за роздубаний панський автомобіль, за потовчену панську двоспальну кровать хоче „форвертс“ купити німецький пролетаріят.

та німецький пролетаріят уже виріс з поношеної буржуазної одержу, вона тріщить і репається по всіх швах. для „форвертса“ і тільки для нього зостається „до смішного дешевий костюм з товстим животом“.

„божество“ сердиться або нові подвиги конкві- стадора хвильового

потомству на науку, й як матеріал для істо-

с. антонюк риків парканної літератури, передруковуємо статтю м. хвильового, зберігаючи всі крапки й коми.

від себе, як „обвинувачені“, додаємо лише коротенькі довідки, що й мають правити за коментарії, без яких, хай не гнівається хвильовий, стаття його зрозуміла й прийнятна лише друзям його вчорашнім й сьогоднішнім.

так от, слово в слово переписуємо¹⁾:

„проте, розгрому івана степановича мазепи ми йому (цебто петрові І. м. х.) простити не можемо, бо це був найкращий наш (І. м. х.) гетьман, про що свідчить і те, що султан турецький відмовився видати його після втечі з-під полтави послу петра І голстому, навіть за 300 тис. єфімків“.

поперше, відкіля ця цитата, подруге, — хто ці таємничі „ми“. потрете — як це сказано — „серйозно чи“, як то часом висловлюються, „по-українському“. давайте шукати відповіді першу на останнє запитання.

„після поїздки петра І зі згаданим пашпортом („липовим пашпортом на ім'я київського художника михайлова“, з яким петро їздив за кордон. м. х.) він повернувся захоплений баченим і негайно взявся за стрижку боярських борід та безпросипне пияцтво. так він (цебто петро І. м. х.) сприйняв європейську культуру, але користі з того, як з козла молока“.

очевидно, як це доводить остання, насичена злобою до петра І цитата, таємничі „ми“ говорять цілком серйозно. „пробачити полтавський погром над малоросійськими медяниками та галями“, себто погром над малоросійщиною — очевидно, натяк на малоросів типу кочубея — вони, ці таємничі „ми“, не відмовляються, але простити „розгрому івана степановича мазепи“, себто розгрому ідеї буржуазної самостійної України, вони, ці таємничі „ми“, ні в якому разі не можуть. словом чиста і, можна сказати, неприхована апологетика мазепинства, якою так пишається український фашизм“.

спочатку, дозвольте, шановний хвильовий, запитання: — чому ви підкресливши „наш“, не оговорили цього?

навівши цитату, в якій висміюється мазепа за те, що не „ми“ — а хан цінить його вище за 300 тис. єфімків, — ви чомусь не на адресу хана, а таємничим „ми“ приписуєте ідеї буржуазної самостійності України.

що керувало вами?

очевидно, образа за „насичену злобою до петра І цитату“. ну, що ж „ми“ не ви. ми слідом за вами не можемо дорівнювати постать петра І лєнінові. ми навіть й досі не згоджуємося з вашим вчорашнім твердженням, про те, що якби не було петра І, то не було б і декабристів. ми ніколи з цим не згодимось. ми вважаємо, що одним миром мазані й ваш петро І й „наші“ мазепи. „ми“ через те й висміяли їх обох у фейлетоні, який ви, за властивою вам близькозорістю, прийнiali за передову.

і дивно, як це ви, що здавна і особливо останні часи виписувались на сатирика, нездатні розуміти дуже навіть простої сатири. грубошкірість мозку, чи що?

— „але йдемо далі.“

— „час від час імператори мусіли оголошувати війни, бо коли б вони ввесь час жили в згоді, — люди не відчували б своєї національності, почали б брататися і, щонайменше, відчули б, що їм потрібно на світі не 20, не 10 імператорів, а лише один“.

Як відомо читачеві з попередніх цитат, таємничі „ми“ не тільки паплюжать петра І, але й співають панегірики мазепі. очевидно, пропагуючи тепер ідею „лише одного імператора“ (до чого сучасно, прогресивно й надзвичайно революційно звучить ця пропаганда „лише одного імператора“! м. х.), вони мають на увазі кандидатуру „івана степановича“. ясніше говорячи, таємничі „ми“ дуже боліють болями українського войовничого націоналізму, і саме в його імперіялістичних прагненнях: мовляв, яка шкода, що Україна не відо-

¹⁾ наведені нижче цитати, крім зазначених окремо, взято з статті м. хвильового „кричущє божество“, надрукованої в газ. „комуніст“ від 27 січня ц. р.

грала полі риму й не висунула свого імператора на цілий світ, правда, в дальшому абзаці вони заявляють, що „взагалі ця справа невикрутний тупик, що вже видно на авторові, бо він заплутався в своїй теорії, як ні і цше у вічному круговороті, але це все таки становища, не рятують для нас справжні авторові думки — не секрет“.

вищенаведений уривок дає нам підставу урвати розмову з хвильовим й прияти його до карної відповідальності, бо піймався він тут на гарячому. хай читач буде суддею.

пересичений ненавистю не до петра І, чи мазепи, а до таємничих „ми“, хвильовий вживає такого засобу, який по-українському зветься шахрайство, а саме: довівши цитату до коми після слова „один“, хвильовий ставить крапку й, потираючи ручки, вигукує „войовничий націоналізм“, „імперіялістичні прагнення“...

ах. ах. убив... убив...

убив... би, коли б читач не мав змоги довідатись, що крапка належить хвильовому, а у „таємничих“ „ми“ там кома, тому, що далі після слова „один“ йде:

„що ні к бісу не годилося б, бо куди ж тоді було б подіти тисячі імператорських родичів, які в жодному разі не можуть бути вкупі, бо різали б один одного, а це не годиться, — хай краще ріжуться хлопці“¹⁾.

отже, з цієї кінцівки читач бачить, що загалом ми висміюємо не лише одного імператора, а й всіх родичів його й зовсім тут немає жодної хвильовистської орієнтації на „сильную лічність“ — відому нам з хвильовистського вчора.

— „а втім ідемо далі.“

— „виховання, честь, виразна індивідуальність, освіта, соціальний стан, хто були ваші батьки, якого року ви народилися, член якої профспілки, чи були під судом, і коли ні, то чому, скільки ви заробляєте і т. ін. — все це не має жодного значіння, коли ви не маєте про це посвідки з печаткою і підписом будь-якого секретаря“.

так твердять таємничі „ми“, коли говорять про „цю пунктуальну планіду“, в якій ми легко розцінюємо радянську країну, тим паче, що далі ми читаємо й таке:

— „навіпаки, коли ви куркулячий син, а голову своєї сілради споїли до білого слона добрим перваком, то ви одержуєте посвідку, що ви незаможник, їдете до Києва і вступаєте до художнього інституту“.

заінтригований читач, очевидно, вже розчарований і певен, що це ми цитуємо донцовський орган, який інакше й не уявляє „пунктуальної планіди“, цебо радянської країни, як країни, що в ній не „виховання, честь, виразна індивідуальність“ і т. д. діють, а „добрий первак“, але заінтригований читач все таки помиляється“.

хвильовий знову гнівається й гнівається навіть не за те, що „ми“ осмілились скубнути бюрократизм й паперовщину, який й яка завдає нам чимало шкоди, гнівається скорше за натяк на конкретних носіїв добутої за допомогою горілки посвідки й, очевидно, не стільки за те, що процитовано, скільки за те, що не доцитовано, а саме:

„при цьому, коли він — „вона“, а не „він“ — то вельмишановний товариш бойчук, духовний син вельмишановного товариша шептицького, намалює з вас портрета незаможниці“²⁾

дозвольте зробити висновок, а висновок такий: все, й уривок й підступи до нього скеровано на викриття кулацької ідеології в творчості бойчука й бойчукістів, яку навіть приятелювання чи дружні відносини з хвильовим незаможницькою не роблять. застосовано й тут хвильовим улюблену методу: відрізав кінець уривку й переінакшив цим зміст, а тоді вигукує: „піймав злодія“.

„чистая работа“, як — „чиста біла свитка, прегарна плахта та червоні сап'янові чобітки“ — на бойчуковій незаможниці.

отже, продовжуємо далі.

— „тмутаракань по грецькому звалася таматорхою, з чим я не погодився б в жодному разі. для моєї русинської душі тмутаракань звучить рідно, краще, ніж таматорха або фанагорія, бо я дивлюся в корінь і бачу там натяки на кузьку, та її маму, які безповоротно увійшли в історію російської архітектури, як один з її додатків, що тепер по-українському зветься тарганом“.

таємничі „ми“ говорять, як бачите, дуже плутано й незрозуміло, але й тут вони не спроможні замаскувати своє справжнє обличчя. від паплюження радянської країни вони знову переходять до своїх націоналістичних скарг і до втлумачення читачеві ворожої нам

1) авангард — альманах № а. о. влизько „поїзди йдуть на берлін“.

2) ibidem.

ідеології. річ у тому, що тьмутаракань в старовину була землею мстислава, сина т. з. володимира святого, себто землею українських феодалів, а фанагорія — це тільки древнє-грецький город. ясно, „русинській душі“ багато „рідніше звучать“ свої феодалі, ніж чужі крамарі. щождо „кузьки та її мами“, то і тут справа ясна. як відомо, з 1859 року на місці старовинної тьмутаракані на протязі багатьох років велися руськими археологами розкопани. ці розкопани дали певні пам'ятники, і от „русинська душа“ й сумує: мовляв, тьмутаракань була землею нашого князя, а пам'ятники „безповоротно ввійшли в історію російської архітектури“.

послідовний хвильовий знову вириває з контексту кілька слів й, обвинувативши таємничих „ми“ в плутанині та незрозумілості, по-своєму ж коментує, спритно стриже під хвильовизм те місце, яке викриває колонізаційну роботу колишньої росії, якій звичайно служили й її тодішні ж вчені археологи. для всякої ж письменної людини ясно, що архітектурні пам'ятники тьмутаракані не могли збагатити історію російської архітектури саме тому, що вони були витвором не російської культури. навіть найзавзятіший інтернаціоналіст з цим згодиться й націоналізмом таку очевидну істину взивати не буде.

отже, знову хвильовий діє негідними засобами.

взагалі таємничі „ми“ щось дуже часто скаржаться на своїх сусідів: то їм „російська архітектура“ заважає, а то їм „деякі російські письменники“ (які — невідомо) стоять на дорозі й саме тим, що „справжнього хохла“ пізнають тільки за такими ознаками: „корогва“, чуб, матня, довгі вуса, часто вживане слово „цоб-цобе“ та „гопак“.

але для невеличкої замітки — досить. відкіля ж ці цитати? хто ж ці таємниці „ми“? ви вже може гадаєте, що це з памфлетів хвильового 1925 р.?”

хвильовий ставить кілька запитань — відповідаємо: більшість вирваних й перекручених цитат справді дещо нагадують, вчорашнього хвильового. але в оригіналі якраз навпаки.

знову слово має хвильовий. він кричить:

нічого подібного. це цитати з № а „авангарду“... але не поліщуківського, а „пролетарських митців „нової генерації“, що допіру, себто в січні 1930 року вийшов у києві, це цитата з передової цього альманаху, написаної олексом влизьком, одним із лідерів аспанфутів. ці таємниці „ми“, ці апологети мазепинства є ніхто інший, як відомі, завзяті борці проти хвильовизму — панфутуристи-комункультівці з „нової генерації“.

це й є те місце, де хвильовий, забувши, що перед ним не „літературний ярмарок“, редакторською рукою розписується в тому, що влизьків фейлетон є не що інше, як передова альманаху.

збачнувши, що дуже вже розперезався, пробує звести кінці з кінцями й дуже до речі, хоч не на ту адресу, викує:

— й знову слідство: „дивні діла твої, о, діалектико!“

але нас цікавить не те, як вони, ці „ідеологічно витримані“ „русинські душі“ прийшли до „жизни такої“, нас цікавить — що це таке? свідоме це чи несвідоме повторення задів хвильовизму? прочитайте другу статтю в цьому ж таки „авангарді“ („нове мистецтво в процесі розвитку української культури“) і ви побачите, що й тут та ж сама хвильовистська концепція.

продовжує „допрос с пристрастием“ — цитує:

„оскільки непережитий націоналізм, — говорить автор цієї статті, — ці ділянки мистецтва (себто „думка“, „укропера“ тощо. м. х.) мають цілковите право на існування“.

словом в епоху ліквідації куркуля як кляси, „нова генерація“ рекомендує дати націоналізмові віддушину. правда, вона помилково відносить до цих ділянок всю „оперу“ і всю „думку“ і т. д., але річ все таки не в цьому: річ все таки в тому, що націоналістичні ділянки, на погляд аспанфутів, „мають право на існування“.

— „ми нещадно боролися й боремося, — говорять далі митці „нової генерації“ — з тими верствами нашого суспільства, що замикають розвиток культури в рямці провінціальних інтересів і національної обмеженості, а також і проти тих, що спрощують питання культури, ставлячи наголос лише на ідеологію“.

на перший погляд в цій цитаті нічого страшного нема, але, придивившись уважніше, ми і в ній найдемо той же таки хвильовизм.

на що страждав український націонал-більшовизм? на відсутність в своїй установці пролетарської лінії. саме ця відсутність і штовхнула його в обійми українського націоналізму. проти кого й чого „боролися й боряться“ „аспанфуті?“ проти „замикання розвитку

культури в рямці провінційальних інтересів" — це поперше, а подруге, — знову ж таки „проти тих, що спрощують питання культури, ставлячи наголос лише на ідеологію“. де ж тут чітка класова установка, коли і в першому, і в другому випадкові справа йде про боротьбу тільки проти провінційальщини? правда, далі автор статті оперує допіру вивченими з популярної брошури фразами про „реконструктивну добу“ і т. д., але й це становища не рятує, бо й хвильовизм не дурався цих фраз і теж з охотою причеплював їх до своїх тез. правда, автор цієї статті (геошкурпій) далі енергійно криє колишніх членів „вільної академії“, але навіть і це не рятує становища; коли їх, цих письменників, і треба крити, то крити треба їх не стільки за „формальну відсталість“, за „провінціалізм“, не стільки за те, що „їх роздули до слонячих розмірів“, скільки за помилки, за ідеологічні ухили, коли такі ухили і такі помилки в їхніх творах єсть. на жаль, автор, будучи послідовним хвильовистом, цього і не робить.

на цей раз хвильовому, як бачите, не допомагає й пересмикування, й ціла наведена вище ламентация нікого ні в чому не переконує, бо всякому видно, що коли взяти цитату так, як вона є, а не в переробленому хвильовим вигляді, то читаємо таке:—

„... нове мистецтво втрачає національної ознаки й набуває ознак класових“¹⁾.

„велика частина мистецтва, яка міцно зв'язана ще з пережитими національними ознаками, як: „думка“, укр. опера, „літ. ярмарок“, деякі „драмтеатри“, „бойчукісти“, „барочники“, докінчуючи свій процес, виконують свою неутраально-позитивну роль і часто, як ми це бачили, бувають і реакційним явищем, що гальмує розвиток нашої культури.

отже, оскільки (хвильовий і тут нашкодив, почавши останню цитату з слова „оскільки“ й почав з великої літери, не оговоривши цієї власної вольности, як то за звичаєм робиться. с. а.) ще не пережитий націоналізм, ці ділянки мистецтва мають цілковите право на існування (тут хвильовий також ставить замість коми крапку, тому що далі йдуть слова)... але коли їхня роль неутраальна, або позитивна, коли до них починає домішуватись і принцип класовості“²⁾.

отже, як бачите, коли читати за оригіналом, а не за переробкою хвильового, маємо якраз те, що відповідає формулі: „національна формою, інтернаціональна змістом“ (сталін).

в усякому разі абсолютно безпідставне дальше репетування хвильового: словом, стопроцентний „націонал-більшовизм“! повторення задів хвильовизму до смішного.

проте, йдемо далі:

поставивши, скажімо, собі, як програмовий пункт, „взяти під свій вплив попутників та сприяти їх наближенню до пролетарських лав“ „пролетарські митці“ „нової генерації“ беруть нікого іншого, як... тих же таки неокласиків. з третьою програмовою статтею під назвою „мовчуше божество“ виступив неокласик віктор петров. звичайно, і серед неокласиків мусить пройти диференціяція, але так „сприяти їх наближенню до пролетарських лав“, як сприяють „русинські душі“, все таки не рекомендується. за прикладом автора „кюхлі“, петров робить з біографій відомих людей романи й оповідання, але в той час, як тинянов художньо обробляє біографії революціонерів-декабристів, петров під „сприятливим“ захистом аспанфутів розповідає молоді про любовні історії марка вовчок і п. куліша. Кому потрібні ці міщанські дурнички, і саме в реконструктивну добу? хіба можна довіряти попутників таким плутаникам від хвильовизму? для кого, нарешті, видає дву цей альманах? для міщанок, які будуть охаті і ахаті, прочитавши любовні „геройства“ марка вовчок, для аматорів дуже застарілої й нудної пильняковщини, в дусі якої написано всю статтю влизька, чи може для провінційальних хвильовистів, до яких хвильовизм не дійшов в оригіналі?

отже, почавши боротьбу проти хвильовизму, „пролетарські митці“ „нової генерації“ на сьогодні опинилися в лабетах того ж таки націоналістичного ухилу. а коли ми згадаємо, що вони вже страждають і на порнографію поліщуківського гатунку (див. №№ „нової генерації“ з оповіданнями м. коршуна й д. бузька тощо; цитувати з цих парканних клозетних творів рука не піднімається),— коли ми це згадаємо, то приходимо до того висновку, що залишившись без відповідної ідеологічної контролі „пролетарські митці“ „нової генерації“ за блукались десь на чужих нам дорогах.

¹⁾ ibidem.

²⁾ ibidem.

після пережитих від усього вище наведеного „страстів-мордастів“ не такий уже страшний останній уривок, і цікавий він лише тим, що тут яскравіше, ніж в інших місцях, починають вирисовуватись справжні наміри хвильового. згадка про позаторішні №№ „н. г.“ з матеріалами д. бузька і м. коршуна, про які хвильовий так само бреше, а зрештою обзиває твори ці клозетними, не потурбувавшись обґрунтувати цього свого благбазівства, і, нарешті, довго очікуваний висновок:

отже треба прийти їм на допомогу, і треба негайно подивитися на нашу літературну ситуацію з цієї нової сторони, з якої ми ще на неї не дивились. що рецидивів хвильовизму (підкр. мое. с. а.), себто нового виявлення комплексу тих думок і образів, які становлять український „націонал-більшовизм“, своєрідний струвизм,— певний час треба було шукати виключно в колах (с. а.) літераторів, так чи інакше зв'язаних з хвильовизмом,— це безперечно так (с. а.). що рецидивів поліщуківщини, себто мішанини порнографії з об'єктивно-контрреволюційними вибриками проти норм і положень пролетарської державности, треба в першу чергу покищо (с. а.) шукати серед так званих „спиралістів“ — це теж так. але було б великою помилкою заплішувати очі на ті вироби, які продукують літератори, формально далекі від вищеназваного „ізму“ і від вищезгаданої „івщини“, як мога далі відштовхнутися від щиро і гостро засудженого ними „ваплітянства“, не можна залишати без відповідної партійно-громадської уваги й продукцію інших письменників. особливої такої уваги, на мій партійний погляд, вимагає сьогодні продукція саме тих літераторів, які, заробивши на боротьбі з хвильовизмом довір'я партії, ставши фактично монополістами пролетарської ідеології на літературному фронті (підкр. мое. с. а.), опинилися в становищі відносно безконтрольності. я кажу особливої, бо й хвильовизм, і поліщуківщина, і всяка інша, ворожа пролетаріатові ідеологія не стільки там будуть шукати собі оддушини, де за ними пильно стежать і де їх негайно ж розпізнають і візьмуть під обстріл, скільки, як показує дійсність і доводить ця моя замітка, там, де на них не звертають уваги й де їх навіть розрекламовують наші видавництва, як справжнісіньке пролетарське мистецтво (с. а.). цього ніяк не треба забувати, бо „кричущє божество“ може наробити нам дуже й дуже багато лиха.

м. хвильовий

от, виявляється, в чому справа!

— „треба, виявляється, подивитись на літературну ситуацію з цієї нової сторони, з якої ми ще на неї не дивились“. як бачимо далі, тут „ми“ не якесь „таємниче“, тут під це „ми“ підсовується партійний погляд (хоч і „мій“), тут узятий курс на мобілізацію партійно-громадської уваги, щоб подивитись з нової сторони...

значить, коли партійно-громадська увага викривала пильняківщину і поліщуківщину, то це було не з тої сторони чи не в ту сторону. через те, очевидно, хвильовий і вся група „літературного ярмарку“ аж до останнього часу ні про пильняківщину, ні про поліщуківщину нічого й не згадували, бо, очевидно, на їх погляд, партійно-громадська увага й боротьба з цими штучками була непотрібна, бо це „не той бік“?! але дивно, чого хвильовий це знав і мовчав, чому, аж коли взялися за „літературний ярмарок“ (редактором якого є хвильовий), аж тоді він прийшов на допомогу партійно-громадській увазі й заговорив.

і почав учити партійно-громадську увагу боротися якраз з тими, хто не молиться на „літературний ярмарок“, що б це воно значило?

ага-а! ану далі послушаєм, послушаєм! виходить за хвильовим, що контрреволюціонери заробили на боротьбі з хвильовизмом (у кого заробили—у партії?), посіли монополію становити в літературі й розводять собі контрреволюцію та ще й безконтрольно. куди тільки дивилась партія? і де була партійно-громадська увага?

виходить за хвильовим, не справилась партія з керівництвом літературою, не простежила за виконанням того пункту своєї резолюції, в якому написано, що жодна група не може мати монополії?!

якийсь вуспп, якась „нова генерація“, виходить за хвильовим, підмінила собою партію, і бог знає що було б, якби не було на Україні такого безстрашно-го конквістадора, як хвильовий, що не побоявся вдатися в апеляцію до партійно-громадської уваги, вірніше, взявшись виправити її—розбудити. і що ж сталося? партійно-громадська увага, що здатна була так жваво реагувати на якусь

там пильняківщину, чи поліщуківщину, не виправдала надій хвильового й не почула його голосу! очевидно, нездатна вона розпізнати ним, хвильовим, викриту „дійсну“ контрреволюцію?!

що ви на це скажете, хвильовий? нічого?

а ми от що скажемо — не вам, звичайно, бо для вас ми контрреволюціонери, та нам з вами давно не по дорозі — ми скажемо от що: ваш виступ партійно-громадська увага не підтримала, очевидно, тому, що він є хоч і спритно замаскованою, проте жалюгідною спробою рецидиву хвильовизму, спробою виправдання вчорашніх помилок, замаскованим сигналом для друзів своїх про те, що ви тримаєтесь на своїх позиціях.

балачки про безконтрольну монополію фактично адресовані не „новій генерації“, не вуспп-ові, а очевидно цк кп(б)у, що, на наш погляд, по-ленінському здійснює провід усім культурним будівництвом, літературним у тому числі, а по-вашому — допустив такого стану, що одна якась група посіла монополію. саме цей факт ви й хотіли підкреслити, і хоч як маскувались, а в результаті „засипка“. хвильовизм засуджений назавжди, і нічим ви його не відживите, хоч це вам і диктує зараз класовий ворог, свідомі ви того чи несвідомі. ми ж з партією будемо йти, хоч скільки б ви не тюкали й не смикали нас.

звичайно, не кожний зуміє взяти національну проблему у всій її складній модифікації й модуляції. але навіть тоді вискакувати з порожніми та ще й претенційними статтями, та ще й в центральному органі партії.

цю фразу взято з вчорашнього хвильового, а той же хвильовий сьогоднішній своєю статтею якнайкраще ілюструє влучність тої вчорашньої фрази. між іншим, в одному місці хвильовий пускає сльозу з приводу того, що до провінціальних хвильовистів хвильовизм не дійшов в оригіналі. тепер це вже в минулому.

вправність рук, хірургічні вправи над чужим текстом, пересмикування цитат — от вам хвильовизм в оригіналі, і задоволений хвильовий, і задоволені, очевидно, провінціальні хвильовисти і вже шепчуть по закутках: „не склав ще зброї хвильовий, є ще порох в порохівницях“.

від себе скажемо: є, то є, але не порох, а порохня, і не хвильовизм це вже, а звичайна хвильовівщина.

що таке Остап Вишня?

ол. полторацький

І. популярність Остапа Вишні на сьогодні досягла ні з чим незрівняних розмірів: загальний тираж його творів уже сягнув семизначного числа; вже виліплено бюста письменника; коли десь виступає з промовою, або з читанням своїх творів наш автор — аудиторія починає реготатися, ледве встигши зачути його прізвище; нарешті, як вінець усьому, серед „народу“ зафіксовано чимало легенд, що їх героєм є розглядуваний письменник.

ця стаття є початок серії критичних статтів різних авторів, в яких докладно аналізуватиметься творчість низки сучасних українських письменників.

ред.

„коли починаєш писати, треба сідати на стілець цупко, бо інакше з головою починає в процесі творчості брати участь і та частина тіла, куди ноги повтикано. виходять твори непогані, але беручи під увагу буйний розвиток нашої культури, час уже нам робити переключку на голову“.

Остап Вишня „моя автобіографія“

треба одверто констатувати, що такої слави не заживав жоден із українських письменників, за винятком хіба Тараса Григоровича Шевченка. отже, коли зважити лише на наведені зовнішні дані, є всі підстави вважати Остапа Вишню, коли не за геніального, то принаймні за грандіозного письменника, одного з тих, хто

є джерелом спілки масового читача з вершками сучасної української (а через неї й світової) культури. загально відомий є той факт, що твори Остапа Вишні є одним із перших засобів українізувати, напр., радслужбовця, або робітника.